

ZİLE TİCARET VE SANAYİ ODASI

KIBRIS PAZAR ARAŞTIRMA RAPORU

Rapor Tarihi: 21.12.2017

ÜLKE PROFİLİ

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Kıbrıs, Akdeniz'in Sicilya ve Sardinya'dan sonra üçüncü büyük adasıdır. KKTC'nin toplam yüzölçümü 3.355 km²'dir ve adanın üçte birine karşılık gelmektedir. Yaklaşık olarak ada sahillerinin yarısı KKTC sınırları içerisindedir.

KKTC'nin kuzeyinde 65 km mesafede Türkiye, doğusunda 112 km mesafede Suriye, 267 km mesafede İsrail ve 162 km mesafede Lübnan, güneyinde GKRY ve 418 km mesafede Mısır, batısında ise 965 km mesafede Yunanistan yer almaktadır.

Başkent Lefkoşa Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en büyük kentidir. Deniz kıyısında yer alan Gazimağusa ve Girne de diğer önemli kentlerdir. Güzelyurt ve Lefke ise geniş narenciye bahçeleri ile ünlü iki şehirdir.

KKTC'de ekilebilen %45 verimli arazinin %20'si sulanmaktadır. KKTC genelinin %20'si ormanlık alan olup yoğun bir ağaçlandırma programı devam etmektedir.

Kuzey Kıbrıs'ın iklimi tipik bir Akdeniz iklimidir. Yazları uzun ve kurak, kışları ise yağmurludur. Yıllık ortalama sıcaklık 19 derecedir. Yaz ortası sıcaklık 40 derece civarında seyretmektedir. Kışın hava oldukça yumuşaktır ve yıllık ortalama 500 mm yağmur düşmektedir.

Siyasi ve İdari Yapı

KKTC Anayasası bir temsili demokrasiyi öngörür. Egemenlik KKTC yurttaşlarından oluşan halkındır ve halk adına görevlendirilen organlar eliyle kullanılır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde çok partili demokrasi uygulanmaktadır. Cumhurbaşkanı, devletin başıdır ve beş yılda bir genel seçim ile seçilmektedir. Yasama yetkisi 50 üyeli Cumhuriyet Meclisi tarafından yürütülmektedir. Ülkede yürütme yetkisi ise Cumhurbaşkanı tarafından atanan Başbakan'ın yönetiminde oluşturulan Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Milletvekilliği genel seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır.

KKTC, ülkenin etkin bir şekilde yönetilebilmesi için 5 bölgeye ayrılmıştır; Lefkoşa, Gazi Mağusa, Girne, Güzelyurt ve İskele.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

17 Aralık 2012'de açıklanan 2011 Nüfus ve Konut Sayımı ilk kesin sonuçlarına göre KKTC'nin nüfusu 286.257'dir. 2014 yılında nüfusun 300 bini aşması beklenmektedir.

Ekim 2011 tarihli Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre KKTC genelinde toplam istihdam 97.103 kişidir. İşsiz sayısı ise 10.411 kişi, işsizlik oranı ise %9,7'dir. 2014'te istihdamın 103 bini aşması, buna karşın işsizlik oranının 2011'deki seviyesini koruması beklenmektedir.

1.1 Ekonomik Yapı

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinin büyük bir kısmı ticarete, yani ithalata dayanmakta, üretim girdileri ve tüketim maddeleri büyük oranda ithalat yoluyla sağlanmaktadır. Bu nedenle TL'nin döviz karşındaki değeri, üretim maliyetleri ve ürün fiyatları üzerinde etkili olmaktadır.

KKTC'nin 2015 yılında 3,74 milyar dolar olan GSYİH'sının 2016 yılında 3,73 milyar dolar olduğu 2017 yılında da 3,4 milyar dolar olarak gerçekleşeceği tahin edilmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinde 2010-2011 yıllarında gerçekleşen %3.7 ve %3.9'luk büyümenin ardından 2012 ve 2013 yıllarında büyüme yavaşlayarak devam etmiş, GSYİH reel olarak sırasıyla %1.8 ve %1.1 artmıştır. 2014 ve 2015 yıllarında ise GSYİH reel olarak sırasıyla %4.9 ve %4.0'lük artış göstermiştir. Kuzey Kıbrıs'ın 2016 yılında %2,0 oranında büyüdüğü 2017 yılında da %2,7 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. ABD Doları bazında ise, 2013 yılında 15,357 dolar olan kişi başına düşen GSYİH, 2014 yılında 15,109 dolara 2015 yılında ise 13,737 dolara gerilemiştir. KKTC'de kişi başına düşen milli gelirin 2016 yılında 12.135 dolar olduğu 2017 yılında da 12.701 dolar olacağı tahmin edilmektedir.

GSYİH içinde, tarım sektörü %8,5, sanayi sektörü %9,4, inşaat sektörü %9,6 ve hizmetler sektörü %60,8 oranında pay almaktadır.

Turizm ve eğitim sektörleri büyük gelir kaynağıdır. Ülkede sadece belirli sanayi dallarında üretim mevcuttur.

Dış ticaret açısından bakıldığında ülke büyük dış ticaret açığına sahiptir. 2016 yılı itibarıyla 105,5 milyon dolarlık ihracata karşılık 1,6 milyar dolarlık ithalata sahiptir.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

KKTC yatırım politikasının temel amacı, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak, ekonominin rekabet gücünü yükseltmek, potansiyel kaynakları harekete geçirmek, özel teşebbüsün ekonomideki etkinliğini artırmak ve yabancı sermayeyi ülkede yatırım yapmaya özendirmeğektir.

Kalkınma politikası gereğince KKTC, ihracata yönelik sanayileri tercih etme yaklaşımını benimsemiştir. İç piyasanın küçüklüğünden dolayı yatırım politikası, mal ve hizmetlerin ihracına yöneliktir. Modern teknoloji, know-how ve yeni üretim tekniklerinin KKTC'ye transferini kolaylaştıran projelere öncelik verilmektedir. Yatırımcılar tarafından önerilen her proje kendi

değerleri üzerinden dikkate alınmaktadır. Yabancı ve yerel firmalar arasında ortak girişim şeklindeki yatırımların etkin bir şekilde desteklendiği KKTC’de yabancı yatırımcılara mülkiyet haklarının tam olarak korunmasını da içeren pek çok avantaj ve teşvikler sunulmaktadır. Devletleştirmenin bir hükümet politikası olarak benimsenmediği ve uygulanmadığı KKTC’de, özel mülkiyet haklarının vatandaşlar ve yabancı uyruklular arasında hiçbir fark gözetilmeden garanti edilmesi, Anayasa ile güvence altına alınmıştır.

Yatırımcılar için Teşvikler

KKTC’de yatırım yapmak isteyen girişimcilere yerli ya da yabancı yatırımcı olup olmadığına bakılmaksızın, Teşvik Belgesi verilmek suretiyle aşağıdaki yatırım teşvikleri uygulanmaktadır. Teşvik Belgesi Devlet Planlama Örgütü tarafından verilmektedir.

Yatırım İndirimi: Devlet Planlama Örgütü’nün kalkınma planları ve/veya yıllık programlar çerçevesinde belirleyeceği Kalkınmada Öncelikli Yörelere ve Özel Önem Taşıyan Sektörlerde yapılacak yatırımlarda yatırım indirimi oranı mal oluş bedeli üzerinden %200’dür. Diğer sektörler ve yörelerde yapılacak yatırımlarda ise yatırım indirimi oranı mal oluş bedeli üzerinden %100’dür.

Güzelyurt ve Karpaz Bakanlar Kurulu tarafından Kalkınmada Öncelikli Bölgeler olarak belirlenmiştir.

Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti: Teşvik Belgesi kapsamında ithal edilecek yatırıma konu makine ve bunlara ait teçhizatlar her türlü gümrük vergisi ve fondan muaftır.

Makine ve Teçhizat Alımlarında Katma Değer Vergisi Uygulaması: Teşvik Belgesi kapsamında ithal ve yerli makine ve teçhizatlara %0 Katma Değer Vergisi uygulanır.

Arsa, Arazi ve Bina Temini: Teşvik belgeli yatırımlarda, yatırımcıların taşınmaz mal talep etmeleri halinde, bu talepler yürürlükteki mevzuata uygun olarak ve imkanlar ölçüsünde değerlendirilerek kiralama yöntemiyle bu kişilere öncelikle verilir.

Fon Kaynaklı Kredi: Yatırımları ve İhracatı Teşvik Fonu’nda yatırımcılara uzun vadeli ve düşük faizli yatırım kredisi sağlanır.

İnşaat Ruhsatı İle İlgili Vergi, Resim, Harç ve Her Türlü Katkı Payı Muafiyeti: Teşvik Belgesi kapsamında yapılan yatırımlar, bina inşaat ruhsatı ile ilgili resim, harç ve her türlü katkı payından muaftır.

Sermaye Artırımları İle İlgili Pul Vergisi İndirimi: Teşvik Belgesi kapsamında yapılacak yatırımlar için sermaye artırım esnasında alınacak pul vergisinde Tüzükle belirlenen bir indirim sağlanır.

İpotek İşlemleriyle İlgili Harç İndirimi: Teşvik Belgesi kapsamında yapılacak yatırımlara yönelik kullanılacak krediler için gerekli ipotek işlemlerinde pul ve kayıt harçlarında Tüzükle belirlenen bir indirim uygulanır.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Vergi Mevzuatı Altında Uygulanan Teşvikler: Amortismanına bağlı yeni ve/veya ithal edilmiş aşağıdaki ekonomik kıymetlerin işletme tarafından satın alınmış, imal veya inşa edilmiş ve ilk defa işletilmiş veya ilk defa kullanılmış olması halinde, Gelir ve Vergi Yasasında belirtilen şartlara uyulması koşulu ile yatırım indirimleri uygulanır.

Yatırım indirimine bina, makine, tesisat, işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olan araç ve gereçler ile benzeri amortismanına tabii aktif kıymetlerin (özel salon tipi araçlar hariç) maliyet bedelleri esas teşkil eder. Yatırım indiriminin oranı %50'dir. Maliye İşleriyle Görevli Bakanlığın önerisi ile Bakanlar Kurulu bu oranı kalkınmada öncelikli yöreler ve Teşvik Yasası ile Turizm Endüstrisi Teşvik Yasası'nda belirtilen, özel önem taşıyan sektörlerde yapılan yatırımlar için yapılan yatırımın %100'üne kadar artırabilir veya yasal orandan az olmamak üzere yeni oran tespit edebilir.

Yatırım indirimleri ile ilgili özel teşvik yasalarında kurallar bulunması halinde, Gelir Vergisi Yasası'nda belirtilen indirim oranları yerine ilgili teşvik yasalarında öngörülen oranlar ve esaslar uygulanır.

-Kurumların aktifleştirdikleri ilk tesis ve kuruluş giderleri ile hava paraları, muhasebe kayıtlarındaki değerleri üzerinden eşit miktarda beş yıl içinde amorti edilir.

-Patent ve patent hakları için yapılan giderler.

-Satın alınan ve değeri satın alındığı yılın başında yürürlükte bulunan bir aylık brüt asgari ücreti aşmayan alet, edavat, mefruşat ve demirbaşlar amortismanına tabii tutulmayarak doğrudan doğruya gider kaydedilebilir.

-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden dış ülkelere mal ve hizmet ihraç edenlerin bu ihracatlarından elde ettikleri hasılatın %20'si Kurumlar Vergisinden istisnadır. Ancak, hesaplanacak %20 istisna miktarı ihracattan sağlanan safi kazancın %80'ine eşit miktarını aşamaz.

-Her türlü mal ihracatı ile yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler Katma Değer Vergisi'nden istisnadır. Katma Değer Vergisi Yasası kapsamında vergiden istisna edilmiş işlemlerle ilgili fatura ve benzeri belgelerde gösterilen KDV, yükümlünün vergiye bağlı işlemleri üzerinden hesaplanacak KDV'den indirilir. Vergiye bağlı işlemlerin mevcut olmaması veya hesaplanan verginin indirilecek vergiden az olması halinde indirilemeyen KDV, Bakanlar Kurulu'nca çıkarılacak bir Tüzükle işlemleri yapanlara iade olunur.

-Aşağıda belirtilen KKTC ile yabancı ülkeler arasında deniz, hava ve kara yolu ile yapılan taşıma işlemleri ile transit taşıma işleri KDV'den istisnadır.

-- Yabancı bir ülkede başlayıp KKTC'den geçerek yabancı bir ülkede sona eren taşımacılık işleri,

-- Yabancı bir ülkede başlayıp KKTC'de sona eren taşımacılık işleri,

-- KKTC'de başlayıp yabancı bir ülkede sona eren taşımacılık işleri,

KKTC'de faaliyet gösteren ulaştırma kurumları tarafından verilen yolcu taşıma hizmetleri karşılığında nakden veya hesaba alınan yolcu taşıma ücretleri istisna kapsamı dışındadır.

Mevzuata göre uluslararası taşımacılık işleri yapanlar, yukarıda ihracat işlemleri yapanlar içinde belirtildiği gibi alımlar üzerinden ödedikleri Katma Değer Vergisini indirim veya iade hakkına sahiptirler.

Yükümlülerin münhasıran gelir getirmek amacıyla işletmelerinde kullandıkları deniz ve hava taşıma araçlarına liman ve hava meydanlarından verilen hizmetler Katma Değer Vergisi'nden istisnadır.

Yatırımcılarla İlgili İzlenen Prosedür

1) Yabancı Sermaye İştirakiyle Kurulacak şirketlerin Tescili Prosedürü

İsim Yoklaması: Kurulacak olan şirket için alınması düşünölen isim hususunda, üzerinde KKTC damga pulu bulunan bir dilekçe ile Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesi, şirketler Mukayyitliğine müracaat edilerek isim yoklaması yaptırılır.

Kurulacak şirket için Aşağıdaki Belgelerle şirketler Mukayyitliğine Başvurulur:

- Kurulacak olan şirketin direktörleri şirketin kuruluş amacını, öngörölen kayıtlı ve ödenmiş sermayesini, hedeflenen faaliyet alanını izah eden bir niyet mektubunu,
- Limited şirketin Ana sözleşme ve Tüzüğü; bunun için KKTC damga pulu,
- M.ř. 1, 2 ve 3 formları; bunlar için KKTC damga pulu.
- Her Yabancı Uyruklu Hissedar ile ilgili olarak;

1.Pasaportunun aslı görölmek şartıyla pasaportunun fotokopisi veya Ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) T.C. Elçilik/ Konsoloslüğundan veya KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan onaylı pasaport veya nüfus cüzdanı fotokopisi.(T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliği ölkeleri hariç Resmi makamlardan alınan belgeler o makamın onayını taşımalı diğer belgeler ise bir noter tarafından onaylanmalı)

2.Ölkesinde KKTC Temsilciliği bulunmayan pay sahibi olacak kişinin iç güvenlikten sorumlu makamlardan alınmış doğruluk (sabıkasızlık) belgesi, ölkesindeki T.C. Elçilik / Konsoloslüğundan veya (varsa) KKTC'deki ölkesinin diplomatik misyonundan onaylı olmalı. (T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliği ölkeleri hariç Resmi makamlardan alınan belgeler o makamın onayını taşımalı diğer belgeler ise noter tarafından onaylanmalı)

3.Pay sahibi olacak Tüzel kişi ise; Denizaşırı şirketlerden istenen ilk 4 husus ve pay alma hususunda Yönetim Kurulu kararı.

4.Yabancı uyruklu pay sahiplerinin hisse paylarının karşılığını mutasavver şirketin hesabına yatırdığını gösteren banka yazısı.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

e) Yabancı gerçek veya tüzel kişilerin şirket kurmasında, ortaklığa katılmasında, ortaklık oranlarını %49'un üstüne çıkarmasında, sermaye artırımı, tasfiye birleşme, iştirak gibi değişiklikleri yapmasında Ekonomiden Sorumlu Bakanlığın onayı gerekir.

f) Her Yabancı Uyruklu Direktör ile ilgili olarak:

Pasaportunun aslı görülmek şartıyla pasaportunun fotokopisi veya ülkesindeki (varsa) KKTC temsilciliğinden (yoksa) TC Elçilik/ Konsoloslüğundan veya KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan onaylı pasaport veya nüfus cüzdanı fotokopisi. (T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliği ülkeleri hariç) Ancak bu ülkelerdeki bir noterden onaylı olmalı. Savcılık veya Polis Müdürlüğünden veya iç güvenlikten sorumlu makamdan alınacak doğruluk (sabıkasızlık) belgesi, ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) T.C. Büyükelçilik/ Konsoloslüğundan veya KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan onaylı olmalıdır. (T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliği ülkeleri hariç kendi makamlarında onaylı olmalı).

KKTC Vergi Dairesinden alınacak Vergi Güvenirlik Belgesi.

g) Ancak döviz, kuyumculuk, sigorta, Banka, şans oyunları vs. hariç KKTC Temsilciliği onayı gerekmektedir.

Yukardaki formaliteler tamamlandıktan sonra KKTC Şirketler Mukayyitliğince tescil işlemi yapılarak neticelendirilir.

Bazı Ek Bilgiler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Limited Şirketler, Kıbrıs Yasaları, Fasıl 113, Limited Şirketler Yasası altında kurulur. Tescil Müracaatı Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesi bünyesindeki Şirketler Mukayyitliğine yapılır.

KKTC yasalarında geçen "Limited Şirket" deyimini tüzel kişiliği haiz sınırlı sorumlu Şirket anlamında olup, Türkiye Cumhuriyeti yasalarındaki "Limited Şirket" deyimini ile karıştırılmamalıdır. Fasıl 113 Limited Şirketler yasası altında kurulan ve sorumlulukları sermaye payları ile sınırlı olan şirketler (a) Limited Şirketler (Halka Açıklımlı) ve (b) Özel Limited Şirketler olup, bu ikincileri Türkiye Cumhuriyeti yasaları altında kurulan "Limited Şirketlere" tekabül etmektedir. Özel Limited Şirketler en az iki en çok elli üye ile kurulabilirken, Limited Şirketler (Halka Açıklımlı) en az yedi kişi ile kurulabilmektedir.

Kurulacak olan şirketin sermayesi 1.4.2006 tarihinden itibaren asgari 100,000 \$ karşılığı Türk Lirası olmalıdır.

2) Yabancı (Deniz Aşırı) Şirketler

Yabancı ülkelerde kurulan Limited veya Anonim Şirketler, Ekonomiden Sorumlu Bakanlığın onayı ve Bakanlar Kurulundan izin alınması koşuluyla, KKTC'de bir işyeri (veya şube) açmak için bir Yabancı (veya denizaşırı) şirket statüsünde tescil ettirilebilirler .

Bu maksatla KKTC Şirketler Mukayyitliğine şu evraklarla müracat edilebilir.

Tescil ettirilmek istenen şirketin ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) T.C. Elçilik veya Konsolosluktan; (T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliği ülkeleri hariç Resmi makamlardan alınan belgeler o makamın onayını taşımalı diğer belgeler ise bir noter tarafından onaylanmalı)

Tadilatlarıyla birlikte Şirketin Ana Sözleşme ve Tüzüğü; KKTC damga pulları,

i) Yönetim Kurulu Üyelerinin en son tarihe göre tam listesi. İkamet adresleri ve uyrukları. Yine bunların pasaportları veya nüfus cüzdanlarının fotokopileri,

ii) Ülkesinde KKTC Temsilciliği bulunmayan tüzel kişilerin Yönetim Kurulu Üyelerinden, iç güvenlikten sorumlu makamlardan alınan doğruluk (sabıkasızlık) belgesi,

Hissedarların en son tarihe göre tam listesi ile ikamet adresleri, hisse türleri, değerleri ve adetleri,

Şirketin kayıtlı bulunduğu yerin Ticaret Odasından alınacak ve şirketin halen faaliyette olduğunu gösteren yeni tarihli belge,

Şirketin, özellikle hangi faaliyetleri yapmak maksadıyla KKTC'de bir işyeri (veya şube) açmak ve bu maksatla hangi miktarda "İşletme Sermayesini" tahsis etmek niyetinde olduğunu gösteren Yönetim

Kurulu Kararı

KKTC'de yerleşmiş olan ve tescil ettirilmek istenen Şirketi KKTC'de temsile ve onun adına, KKTC makamlarınca yapılacak resmi tebligatı ve mahkeme ihbarlarını kabule yetkili ve görevli kılındığı beyan edilen bir veya daha fazla gerçek veya tüzel kişinin isim ve adresleri verilmek suretiyle atandığına ilişkin Yönetim Kurulu Kararı

Y.Ş. 1, 2 ve 3 formları KKTC Damga pulu

Şirket adına KKTC Vergi Dairesi'nden alınacak Vergi Güvenirlik Belgesi.

KKTC'de yatırım yapma niyetinde olan herhangi bir firma veya işletme, Devlet Planlama Örgütü'ne proje ve yatırımın mahiyeti ile ilgili detayları içeren Özel Proje Fizibilite Formu ile birlikte başvurur. Yatırım başvurusu, ilgili Bakanlığın görüşleri de dikkate alınarak, Devlet Planlama Örgütü tarafından üç ay içerisinde değerlendirilerek sonuçlandırılır.

Yatırım Prosedürü

KKTC'nin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılmasını özendirmeye yönelik, yatırımı yönlendirme ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması, yatırım ikliminin iyileştirilmesine katkı sağlanması ve yatırımların doğru ve etkin yapılabilmesi amacıyla KKTC Başbakanlık Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA) kurulmuştur. Yerli ve yabancı

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

yatırımcıların başvurabileceği ilk adres olan Ajans aşağıda belirtilen özellikleri taşıyan yatırım projelerini kabul etmektedir:

a-Doğrudan yerli ve yabancı sermaye nitelikli olup sabit sermaye tutarı 500,000.€ ve üstü olan yatırım projeleri;

b-Niş yatırım olma özelliği taşıyan ve komite tarafından uygun görülen yerli ve yabancı yatırım projeleri;

c-Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen, yatırım yönlendirme ve tanıtım stratejilerine uygun diğer yeni yatırım projeleri.

YAGA, yatırımcı adına, teşvik belgesi de dahil gerekli onay, izin ve tahsis ile ilgili işlemlerin tamamlanmasına yardımcı olur ve bu amaçla iş takibi dahil tüm çalışmalarını yapar ve yatırımcıların sorunlarının çözümünde yardımcı olur.

KKTC’de yapacakları yatırımları için teşvik tedbirlerinden yararlanmak isteyen gerçek veya tüzel yatırımcılar proje ve yatırımın mahiyeti ile ilgili detayları içeren Proje Fizibilite Formu ile birlikte Devlet Planlama Örgütü’ne başvurur. Başvurular ilgili kuruluşlardan konuya ilişkin görüşlerin alınmasının ardından en geç 3 ay içerisinde kesin sonuca bağlanır.

Yatırımlarda Öncelikli Alanlar

KKTC Başbakanlık Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA) tarafından belirlenen öncelikli ve ikincil öncelikli sektörler;

Öncelikli Sektörler

-Turizm (özellikli, özgün, uzmanlaşmış, sezon dışı)

-Özel İlgi Turizmi: Mevcut kitle turizmi yanında özel ilgi turizmi, sağlık turizmi, yat turizmi ve eko-agro turizmi alanlarında önemli potansiyel olduğu bilinmektedir.

-Sağlık Turizmi: Turistik yaşlı bakım merkezleri yatırımlarında potansiyel görülmektedir.

-Yat Turizmi: KKTC’de yat konaklama kapasitesi düşüktür ve bu durum marina yatırımlarına olan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

-Eko-Agro Turizmi: Çeşitli medeniyet ve kültürlerin mozayığı konumunda olan Kuzey Kıbrıs, Eko-Agro turizm ürünleri konusunda çeşitli yaratıcı yatırım fırsatları sunmaktadır.

-Konferans Turizmi: Ülkede mevcut 5 yıldızlı oteller konferans turizminin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

-Yüksek ve Sürekli Öğrenim: Kuzey Kıbrıs, yükseköğrenim sektöründe önemli bir merkez olup, bu alanda gelişme potansiyeline sahiptir.

Özellikli, Niş Yatırım, Yüksek Katma Değerli Tarım ve Gıda İşleme (Tarımsal imalat): Tarım sektörünün rekabet edebilirliğini artırmak için yüksek katma değerli ve yüksek piyasa talebi olan

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

narenciye ürününe ilave olarak alternatif ürünlerin geliştirilmesi önemlidir. Tarım sektörünün niş yatırımlarla katma değeri yüksek bir sektör olarak geliştirilebileceği öngörülmektedir. Hellim, Verigo Üzümü, nar, kapari, zeytinyağı, narenciye balı, harup ve baharatlar Kuzey Kıbrıs'ın sunabileceği bazı özellikli tarım ürünleridir. Örneğin, Verigo Üzümü Kıbrıs'ın bilinen endemik üzüm çeşidi olup Avrupa'da pazarlanabilecek bir ürün niteliğindedir. Özellikli bir tadı olan Verigo, büyük, pembe yuvarlak ve çekirdeği az olan bir türdür.

Ayrıca Hellim, özel tadı olan sadece Kıbrıs'a özgü en önemli işlenmiş tarım ürünlerinden biridir.

Bu itibarla, ürün geliştirici ilave yatırım ve uygun pazarlama enstrümanları kullanılarak dünya çapında bilinen niş ürünler yaratılması mümkün görülmektedir. Bununla birlikte, zeytinyağı, narenciye balı, harup, doğal kekik balı ve doğal kekik ürünü de niş yatırım fırsatlarına olanak sunmaktadır.

Bilişim Sektörü- Yazılım Geliştirme ve Haberleşme: Dünyadaki sektörel gelişmeler ve mevcut kaynaklar dikkate alınarak yapılan sektör hedefleme çalışması ışığında Bilişim Sektörünün büyük bir potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir ve sektörün geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

İkincil Öncelikli Sektörler

-Diğer Niş Sanayi Üretimi: Yat Üretimi bu tip yatırımlara gösterilebilecek iyi örneklerden biridir.

-Finans Sektörü

-Ticaret, Ulaşım ve Lojistik

-Enerji, özellikle Alternatif Enerji: Gerekli teknik bilgi (know-how) donanımına sahip yatırımlar ile adanın güneş ve rüzgar enerji kaynakları harekete geçirilebilecektir.

-Sağlık Hizmetleri: Kuzey Kıbrıs'ta sağlık hizmeti sunumu genellikle kamu sektörü tarafından sağlanmaktadır. Özel sektörün yatırımları ile özel hastanelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu sektörün gelişmesi diğer alanların gelişmesini destekleyecektir. Kuzey Kıbrıs'taki sağlık hizmetleri kalitesinin artırılması için üniversitelerin Tıp bölümlerinin önemli katkısı olacağı dikkate alınmaktadır.

Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

Tarifeler

Gümrük vergileri, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'nin 5 Kasım 1996 tarihli birleşiminde Anayasa'nın 94 (1) maddesi gereğince kabul olunan, "Gümrük Vergileri Tarife Yasası" çerçevesinde tarh, tahakkuk ve tahsil edilmektedir.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Gümrük vergilerine ilişkin temel hususlar aşağıda verilmektedir;

KKTC'ye ithal edilen mallar, mevzuatta belirtilen muafiyet ve istisnalardan yararlanmamaları halinde, mezkur Kanun ekini teşkil eden II sayılı Cetvelde karşılarında belirtilen nispetlerde gümrük vergisine tabi bulunmaktadır. Bununla beraber, 10 ABD Doları karşılığı TL'nı geçmeyen hediyeler üzerinden gümrük vergisi alınmamaktadır.

Malların gümrüklenmesinde, ithalatçısı, mal sahibi veya bunlar tarafından gümrük işlemlerini yürütmek için görevlendirilen gümrük komisyoncusu bu Yasa uyarınca tarh ve tahakkuk edilen vergilerin usulüne göre Gümrük İdarelerine ödenmesinden hep birlikte ve ayrı ayrı yükümlüdürler.

Bakanlar Kurulu, Resmi Gazete'de yayımlayacağı bir Tüzükle, gerekli gördüğü zamanlarda, II. Cetvel'de belirtilen ve Bakanlar Kurulunca hassas mal olarak saptanan mallar dışındaki malların Gümrük Vergi Oranlarının, Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti'nin esas aldığı Ortak Gümrük Tarifelerini dikkate alarak aynen uygulanmasını düzenler.

Ancak; yerli üretimi korumak, iç tasarrufları teşvik etmek ve kamu yararını gözetmek amacıyla, Bakanlar Kurulu, saptayacağı hassas malları, 8. Madde kurallarına bağlı kalmak koşulu ile gümrük vergisine bağlı tutabilir, vergi oranlarını artırabilir. Bu madde uyarınca yapılacak artırma,

(A) Kıymet Esasına göre vergilendirilen mallarda gümrük vergisine esas olan değerinin (ad valorem) %75'ini;

(B) Ölçü Esası'na göre vergilendirilen mallarda spesifik vergi miktarının yedibuçuk katını aşamaz.

Yukarıda (A) bendi uyarınca artırılan gümrük vergisine veya vergi oranı II.Cetvel'de saptanan gümrük vergisine veya vergi oranına eklenir.

Bakanlar Kurulu, Avrupa Birliği ile Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi'ne dahil ülkeler dışındaki diğer ülke mallarına uygulayacağı indirimli Gümrük Vergi oranlarını ayrıca saptayarak bir Tüzük ile Resmi Gazete'de yayımlamak suretiyle uygulamaya veya yapılan indirimleri yürürlükten kaldırmaya veya II.Cetvel'de öngörülen Genel Vergi oranlarını aşmamak ve bu Yasa'daki diğer kurallar saklı kalmak koşulu ile tekrar gümrük vergisine bağlı tutmaya veya artırmaya yetkilidir.

II. Cetvel'de AB ve EFTA Başlıklı sütunda gösterilen, menşei TC, AB ve EFTA olan ve bu ülkelerde serbest dolaşımda bulunan ve bu ülkelere gönderilen mallarla ilgili uygulanacak prosedür, Gümrük Müdürünün belirleyeceği esaslar çerçevesinde saptanır.

Gümrükleme esnasında beyan üzerinde malların ithalatçısı, sahibi veya yetkili temsilcisi tarafından AB, EFTA ve TC vergi oranlarının uygulanması istemi olmadan bu vergi oranları uygulanamaz.

Ancak, böyle bir istemde, beyanın ibraz edilmesi zamanında ilgili menşe ve dolaşım belgelerinin ibraz edilmemesi halinde bu Yasa'nın 8. maddesi kuralları uyarınca mallara genel gümrük vergi oranı uygulanır ve gümrükleme tarihinden başlayarak 3 ay içerisinde anılan belgelerin ibrazı ile fazla ödenen gümrük vergisi iade edilir.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Söz konusu Yasa eki V. Cetvelde belirlenen ülkelerden ve T.C.'den, imal edilmiş tütün dışında, yolcu beraberli veya posta kanalıyla ithal edilmiş mallara, bu maddenin (1)'inci fıkrasında öngörülen ülkelerde yetiştirilen, üretilen veya imal edilen malların;

-Satış amacıyla getirilmiş olmaması,

-Gönderilen malın kıymeti nin10.000 ABD Dolarının veya yolcu beraberli getirilen malın kıymeti 50.000 ABD Doları'nın üzerinde olmaması;

hallerinde Müdürün uygun görüp koyacağı koşullara bağlı kalınarak dolaşım ve menşee belgesi aranmadan bu Yasa'daki AB, EFTA Vergi oranları uygulanmasına gidilebilir.

Müdürün kanaatince dolaşım ve menşee belgelerinin tedarik ve ibrazının olanak dışı olduğu hallerde, Müdür, malların menşeeini belirlemek amacıyla tatminkar bulduğu başka yöntemlerin uygulanması hususunda karar verebilir.

KKTC'de üretilip üretilmediklerine bakılmaksızın, ihraç edilen malların hariçte buldukları, Müdürün saptayacağı makul süre içerisinde, şekil değiştirmeden herhangi bir işlem veya ameliyeye bağlı tutulduktan sonra tekrar ithal edilmeleri halinde, bu işlem ve ameliye giderlerine ihraç ve tekrar ithal edilmesi için yapılan harcamalar da eklenerek, bulunan toplam giderler kıymeti üzerinden, gümrükleme anında yürürlükte olan oranlar üzerinden ithalat vergileri alınır. Ancak, Gümrük Yasası'nın 31'inci maddesi kapsamına giren ve herhangi bir işlem ve ameliyeye bağlı tutulmadan tekrar ithal edilen mallara bu madde kuralları uygulanmaz.

Gümrük mevzuatı kuralları uyarınca bazı hak sahibi kişi, kurum ve kuruluşların, kendi kullanımları için ithal vergisinden muaf olarak ithal edilmelerine olanak sağlayan söz konusu kurallara bakılmaksızın, Müdürün Devlet gelirlerini korumak amacıyla uygun görüp koyacağı koşullara uyararak, III'üncü Cetvel'de belirlenen mallar, gösterilen muafiyet derece ve koşullarına göre bu Yasa uyarınca öngörülen herhangi bir Gümrük Vergisinden muaftır.

Ancak, söz konusu Cetvel başka türlü gerektirmedikçe, belirlenen muafiyetler malın gümrük denetiminden çıkmasından önce talep edilmelidir.

Bakanlar Kurulu, Resmi Gazete'de yayımlayacağı bir tüzükle, III'üncü Cetvel'de belirlenen muafiyetlerden herhangi birini, yerli üretimi korumak, iç tasarrufları teşvik etmek ve Kamu yararını gözetmek amacıyla gerekli gördüğü durumlarda kaldırabilir veya yeni muafiyetler ekleyebilir.

Katma Değer Vergisi

KDV Yasasının 28 inci maddesinin 1 inci fıkrasına istinaden çıkarılan Tüzük çerçevesinde tahsil edilecek KDV oranları beş cetvel halinde belirlenmiş olup, cetvellerde tanımlanan mal ve hizmet alımlarından %0, %5, %8, %10, %16 ve %20 oranlarında KDV tahsilatı yapılmaktadır.

Tarife Dışı Vergiler

1. Fiyat İstikrar Fonu

Fiyat İstikrar Fonu Yasası ile bu Yasanın 6 ve 7 nci maddelerine istinaden Bakanlar Kurulunca ihdas edilen Emirname çerçevesinde, bazı malların ithalatı, ihracatı ve imalatından Fiyat İstikrar Fonu adı altında eş etkili mali yükümlülük tahsilatı yapılmaktadır.

Bu çerçevede,

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ithal edilen ve mezkur Emirname'nin Eki Cetvel I'de (Ek 1) gösterilen mallar için

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden ihraç edilen ve Ek Cetvel II'de gösterilen mallar için

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde imal edilen ve Ek Cetvel III'de mallar için anılan cetvellerde belirlenen miktarlar ve/veya oranlar üzerinden Fiyat İstikrar Fonu'na yatırılır. Döviz cinsinden belirlenen miktarların karşılığı Türk Lirası, ithalatı gerçekleştiren şirketin antrepo olarak onaylanan depolarındaki malların gümrüklenip teslim alınacağı tarihteki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası döviz satış kuru üzerinden Fiyat İstikrar Fonu'na yatırılır. Yine miktar ve oranlarda yapılacak değişikliklerde meydana gelecek stok farkları üzerinden de belirlenecek miktar ve oranlar üzerinden Fiyat İstikrar Fonu'na yatırılır.

AB-EFTA-TC ile üçüncü ülkeler için ayrı oran ve/veya miktarlarda fiyat istikrar fonu tahsil edilmekte olup, AB-EFTA-TC için ithalatta tahsil edilen maksimum advalorem fon %36, diğer ülkeler için tahsil edilen maksimum advalorem fon ise %46 oranındadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti ve Kamu Kuruluşları tarafından ve/veya adlarına ithal olunan mallar için fona herhangi bir ödeme yapılmamaktadır.

Gerçek veya Tüzel Kişilerin kendi adlarına, kendi ihtiyaçlarının karşılanması için ithal edecekleri, ticari nitelik arz etmeyen mallardan, cetvelde atıfta bulunulan pozisyon numaraları veya başlıkların alt pozisyonunda belirtilen malların ad-valorem, spesifik ve bileşik oranlarına ilaveten %10, yukarıdaki cetvelde belirtilmeyenlere ise ad-valorem %10 Fon tahsil edilmektedir. Ancak, İthalatçı Belgesine sahip, tescilli Gerçek veya Tüzel Kişilerin ithal edecekleri her türlü makine ve aksamı (Büro makineleri dahil) ile üretime yönelik kullanılacak hammadde ve girdileri, pazarlamada kullanılacak her türlü malzeme ile promosyonlardan belirtilen bu ilave fon tahsil edilmemektedir. (Motorlu Araçlar hariç)

Antrepolardan vergisiz satış mağazalarına aktarılan yabancı puro, sigara ve pipo tütününü için, yukarıdaki Cetvel'de belirtilen "spesifik" oranların %20'si tahsil edilir. Diğer mallar için ise, herhangi bir fon tahsil edilmemektedir.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

44/1996 Sayılı Gümrük Vergileri Tarife Yasası'na Ek III. Cetvel "Şartlı Muafiyetler Cetveli"nde belirtilen mallardan fon tahsil edilmemektedir. (Ancak, 87.03 pozisyonu altında "ÖZEL KURALLAR" da belirtilenler için sadece Cetvel'de belirtilen oranlar tahsil edilmektedir.)

16/1987 Sayılı Turizm Endüstrisi Teşvik Yasası altında yapılan 519/87 Sayılı "İthal Gümrük Vergisi Muafiyet Tüzüğü" kapsamında ithal edilen mallardan Cetvel'de belirtilen fon tahsil edilmemektedir. Ancak, yukarıda belirtilen "ilave fon" tahsilatı yapılmaktadır.

2.Rıhtım Harcı

Kıbrıs Türk Federe Meclisi'nin 3 Ağustos 1978 tarihli birleşiminde Anayasa'nın 74'üncü maddesi gereğince kabul olunan 22/1978 sayılı "Rıhtım Harçları Yasası" çerçevesinde KKTC'ye ithalat ve KKTC'den ihracatta bazı mallardan rıhtım harcı tahsilatı yapılmaktadır.

Rıhtım Harçlarının yükümlüsü, ithalatta ithal eden, ihracatta ise ihraç edendir

Rıhtım Harçları, İthalatta anılan Yasaya ekli I'inci Cetvel'e, İhracatta II' inci Cetvel'e ve Transit İthalatta III' üncü Cetvele göre saptanır.

Bakanlar Kurulu, Resmi Gazete'de yayımlayacağı bir tüzükle, bu Yasaya ekli Cetvellerde belirtilen harçları indirimine bağlı tutabilir veya her yıl yüzde yüzünü aşmamak koşuluyla, on katından fazla olmayan bir miktara kadar artırılabilir veya muafiyet verebilir.

Bakanlar Kurulu, Resmî Gazete de yayınlanacak bir Emirname ile Emirnamede belirtilecek herhangi bir üçüncü devlet limanından ihraç veya ithal edilecek eşya için, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içindeki herhangi bir limandan ihraç veya ithal edilen eşya için ödenen kadar rıhtım harcı ödenmesini emredebilir.

Rıhtım Harçları, ithalat ve ihracattan önce, Gümrük Vergisinin tabi olduğu esaslara göre, ilgili Gümrük İdaresine ödenir. Gümrük İdareleri, rıhtım harçları ödenmemiş malların gümrükten geçişine izin vermez.

Hali hazırda Bakanlar Kurulu, ihracatta alınan rıhtım harçlarını sıfırlamış olup, ithalatta da yalnızca motorlu araçlardan %4,4 ile sigara ve akaryakıttan %2,2 oranlarında rıhtım harcı tahsilatı yapılmaktadır.

3.Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katkı Payı

Anayasa'nın 74'üncü maddesi gereğince Kıbrıs Türk Federe Meclisi'nin 23 Mart, 1981 tarihli birleşiminde kabul olunan 13/1981 sayılı Kıbrıs Türk Federe Devleti Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumu Yasası" çerçevesinde hali hazırda tütün mamulleri ile motorlu araç ithalatından Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katkı Payı tahsil edilmektedir.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Hangi amaçla olursa olsun (Duty Free dahil) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine ithal edilen her türlü puro, pipo tütünü ve sigaraların gümrük vergilerinin tahsili anında ve onunla beraber gümrük idaresince tahsil edilen her türlü vergi, resim, harç, prim ve fonun malın CİF bedeline eklenmesiyle bulunan tutarı üzerinden %3,5 (yüzde üç buçuk) oranında “Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katılma Payı” tahsil edilir. İthalatçı, katılma payını ödemekten kaçındığı takdirde, ithali istenen mal ithalatçıya verilmez. Gümrük idaresince ithal edenden tahsil edilecek olan bu pay, tahsilatı takip eden iş gününün mesai bitimine kadar Gelir ve Vergi Dairelerinde bu amaçla açılacak olan özel hesaba aktarılır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde imal edilen her türlü puro, pipo tütünü ve sigaraların imalatçıları tarafından malın imalatçı satış fiyatı üzerinden %1,5 (yüzde bir buçuk) oranında “Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katılma Payı” tahsil edilir. İmalatçı, katılma payını ödemekten kaçınması halinde malların tüketime sunulmasına müsaade edilmez. Bu pay gümrük idarelerince tahsil edilerek tahsilatı takip eden iş gününün mesai bitimine kadar Gelir ve Vergi Dairesinde bu amaçla açılan özel hesaba aktarılır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine ithal edilen motorlu araçlardan Gümrük İdaresi tarafından belirlenecek ve gümrük vergisine matrah teşkil edecek kıymeti üzerinden %2,5 (yüzde iki buçuk) oranında, “Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna Katılma Payı” tahsil edilir. Katılma Payı ödemekten kaçınan ithalatçıya ithali istenen mal verilmez. Bu pay gümrük idarelerince tahsil edilerek tahsilatı takip eden iş gününün mesai bitimine kadar Gelir ve Vergi Dairelerinde bu amaçla açılan özel hesaba aktarılır.

Ancak tarımsal araçlar ile resmi hizmet amacı ile kullanılmak üzere ithal edilen, malul kişilerin kullanabilmesi için özel olarak imal edilen ve bu kişiler tarafından ithal edilen araçların ithalinde katılma payı tahsil edilmez.

Rıhtım Harçları Yasası altında alınan rıhtım harçlarının %40 (yüzde kırk) oranındaki miktarı “Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti Güvenlik Kuvvetlerini Güçlendirme Kurumuna katılma Payı” olarak verilmek üzere Gelir ve Vergi Dairelerinde bu amaçla açılan özel hesaba aktarılır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun onaylayacağı bir tüzükle Kanunun 6'ncı maddesinin (1)'inci, (2)'nci ve (3)'üncü fıkralarda öngörülen mallardan %0 ile %5 oranları arasında “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Güvenlik Kuvvetleri Kurumuna Katılma Payı” tahsil edilmesini ve katılma payı tahsil edilecek başka mal türlerinin de tüzük kapsamına alınmasını düzenleyebilir.

4.Turizm Teşvik Fonu

Turizm Teşvik Fonuna yatırılmak üzere süper benzin ile kurşunsuz benzin ithalatından 0,010 \$/LT, motorin, fueloil, gaz yağı ile Jet A-1 yakıtından 0,003 \$/LT, likit petrol gazından ise 0,005 \$/LT maktu fon tahsilatı yapılmaktadır.

5.Genel Tarım Sigorta Fonu

Genel Tarım Sigorta Fonu Bitkisel Üretim Zorunlu Sigorta Tüzüğü çerçevesinde, özel ve tüzel kişiler tarafından ithal edilen tüm tarımsal ürünlerden ithal anında fatura fiyatı üzerinden %2 oranında prim kesilir ve fona yatırılır. Bu işlem Gümrük Dairesi tarafından ithal anında gerçekleştirilir.

Bu Tüzük amaçları bakımından tüm işlenmemiş tarımsal ürünler ile kurutulmuş meyveler, her türlü zeytin, zeytinyağı, her türlü tahıl ve unu, her türlü darı, mısır, kabak çekirdeği, ayçiçek çekirdeği, her türlü kuş yemi, baharat otları, her türlü susam, pamuk ve keten tohumları, her türlü küspe, pirinç, sebze, her türlü canlı çiçek ve tohumları, her türlü çay ve kahve, her türlü kuruyemiş ve çerezler “tarımsal ürün” olarak kabul edilir.

Mazot ithalatı yapan özel ve/veya tüzel kişilerden ithal anında CIF mal bedeli üzerinden %1 oranında prim tahsil edilir ve Fona yatırılır. Bu işlem Gümrük Dairesi tarafından ithal anında gerçekleştirilir.

Özel ve/veya tüzel kişiler tarafından ithal edilen her türlü gübreden ithal anında fatura bedeli üzerinden %8 oranında prim kesilerek fona yatırılır. Bu işlem Gümrük Dairesi tarafından gübrenin gümrükten kurtarılması sırasında gerçekleştirilir.

Özel veya tüzel kişiler tarafından üreticilerden teslim alınan tahılın ürün bedellerinin ödenmesi sırasında Bakanlar Kurulu'nun belirleyeceği alım fiyatının %4,5'i yem bitkilerinde ise %5'i oranında prim tahsil edilir ve fona yatırılır. Bu oran, özel ve tüzel kuruluşlarca yapılacak olan tahıl ürünü ihracatında da yatırılır.

Narenciye ve patates ihracatı ile uğraşan özel ve tüzel kişiler de ihraç ettikleri her ton narenciye ve patates ürününün tescil bedelinin %1'i oranında bir tahsilatı ihraç anında fona ödemek zorundadırlar. Bu işlem ihraç anında Gümrük Dairesi tarafından gerçekleştirilir.

Genel Tarım ve Sigorta Fonu Hayvancılık Zorunlu Sigorta Tüzüğü çerçevesinde ise,

Et, süt, süt tozu, etten ve süttten mamul gıda maddeleri (çocukların beslenmesinde kullanılan süt ve süttten mamul gıdalar hariç) ithal eden ithalatçı firmalardan ithal anında toplam fatura kıymetinin %2'si oranında kesinti yapıp fona yatırılır.

Bu Tüzük amaçları bakımından et, insan ve hayvan beslenmesinde kullanılan her türlü taze, dondurulmuş veya konserve edilmiş etleri kapsar.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Canlı hayvan ve et ihracatı yapan özel veya tüzel kişilerden ihraç anında, toplam ihraç fiyatının %1'i oranında fon kesintisi yapılır.

Yapağı ve kesime tabi tutulmuş hayvanların et haricinde kısımlarından herhangi birinin ihracatını yapan özel veya tüzel kişilerden ihraç anında toplam ürün tescil fiyatının %1'i oranında kesinti yapılır.

6.Stopaj

Gelir Vergisi Yasası'nın 31(4) maddesi uyarınca, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ithal edilecek mallara %0 ile %4 arasında gelir vergisi stopaj oranları uygulanmaktadır.

Ancak, aşağıda belirtilen mallar için %0 (yüzde sıfır) vergi oranı uygulanır.

Yerli Sanayide kullanılmak üzere ithal edilen hammaddeler, üretimde hammadde dışında kalan ve sanayi girdisi olarak kullanılan mamul mallar ve/veya katkı maddeleri, üretim malzemeleri, sanayi üretiminde kullanılan ambalaj malzemeleri (Sanayi Odası'ndan onay yazısı alınması koşulu ile)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine sağlanacak mali yardımlarla finanse edilecek projelerde kullanılacak ithal mallar,

47/2000 Sayılı "Teşvik Yasası" ve diğer teşvik yasaları kapsamında muafiyet belgesi sunularak ithal edilecek mallar,

Akaryakıt sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG)

Elektrik santrallerinde üretimde kullanılan yedek parça, yağ, makine ve aksamları,

24/1982 sayılı Gelir Vergisi Yasası'nın 31'inci maddesinin (4)'üncü fıkrası uyarınca işletmelerin kendi işletmelerinde kullanacakları amortisman tabi ekonomik kıymetleri (Gelir ve Vergi Dairesi'nin onayı ile)

KTBKK ile GKK'nın kendi amaçlarında kullanılmak veya tüketilmek amacıyla ithal edeceği yiyecekler

Isıtma, soğutma, aydınlatma veya sair tüketim amaçlarında kullanılmak üzere güneş veya rüzgar enerjisinden yararlanılarak elektrik enerjisi üreten cihazlar ve bunların aksamları ile bu cihazlarla birlikte ve bunlara bağlı olarak çalışan cihaz ve aksamları (su ısıtma amaçlı kullanılan cihazlar ve aksamları hariç)

Şekil değiştirilmek veya işçiliğe tabi tutulmak ve tekrar ihraç edilmek koşuluyla ithal edilecek her türlü malzeme ile bu amaçla kullanılacak teferruat.

7.Bandrol Ücretleri

İthal edilen radyo ve televizyonlardan, cihaz kullanım süresine bakılmaksızın cihazın gümrükten çekilmesi anında ve bir defaya mahsus olmak üzere tasarruf ruhsat harcı alınmaktadır.

8.Diğer Ücretler

İthalatta alınan yukarıda sayılan mali yükümlülüklerin yanında, ithal edilen malların nevine göre değişik kurum ve kuruluşlarca, “Tarım Teftiş Ücreti”, “Gıda Kontrol Ücreti”, “Ek Mesai Ücreti”, “Nezaret Ücreti”, “Veteriner Kontrol Ücreti” adı altında verilen hizmetin karşılığı olarak muhtelif miktarlarda ücret tahsilatı yapılmaktadır.

Tarife Dışı Engeller

Özellikle tarım ürünleri ithalatında yerli üreticileri korumak amacıyla zaman zaman çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararları veya re’sen yapılan uygulamalar ile bazı tarımsal ürünlerin dönemsel ithalatı, Tarım Bakanlığı’nca belge düzenlenmemek suretiyle yasaklanmakta veya kısıtlanmaktadır. Bu kısıtlama veya yasaklamalar belirli tarımsal ürünlerin hasat sezonunda veya belirli malların üretim fazlalarını eritmek amacıyla belirli dönemlerle yapılmakta olup, bu tarz kısıtlamalara örnek olarak taze ve soğutulmuş su ürünleri, sebzeler, zeytinyağı, peynir gibi ürünler gösterilebilir. Peynir, dondurma gibi bazı ürünlerin ithalatında belirli büyüklükte ambalajın üstünde yapılacak ithalata Tarım Bakanlığınca izin verilmemektedir. (Örneğin 1 kg.’ın üstünde ambalajlanmış peynir ithalatına Tarım Bakanlığınca ön izin belgesi düzenlenmemektedir.)

İthalatçı/İhracatçı Belgesi

İthalat veya ihracat yapmak isteyen KKTC’de ikamet eden gerçek ve tüzel kişiler, Ekonomi ve Enerji Bakanlığı nezdinde ithalatçı veya ihracatçı olarak kayıtlarını yaptırmak zorundadırlar. İthalatçı veya ihracatçı olarak kayıt yaptırmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin, Kıbrıs Türk Ticaret Odası’na veya Kıbrıs Türk Sanayi Odası’na veya Kıbrıs Türk Esnaf ve Zanaatkarlar Odasına üye olmaları koşuldur. Ancak Kıbrıs Türk Esnaf ve Zanaatkarlar Odası’na üye olanlar kendi işyerleri için gerekli olan makine, teçizat, malzeme ve hammaddeleri ithal edebilirler.

Resmi daireler ve ticari esaslara göre faaliyet göstermeyen kuruluşlarca yapılan ithalat ve ihracat ile gerçek ve tüzel kişilerin kendi ihtiyaçları ve mesleki faaliyetlerinin yürütülmesinde gerekli olan ve ticari özellik taşımayan ve ticari amaçlı olmayan ithalat ve ihracatı yukarıda öngörülen kayıt zorunluluğundan muaf olmakla beraber tüzüklerde ve yönetmeliklerde gösterilen şartlara ve esaslara bağlı olur.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

İthalatçı Belgesi veya İhracatçı Belgesi için yapılacak müracaatlarda gerçek veya tüzel kişilere ait oda kayıt belgesi, şirket kayıt belgesi, gerçek kişilerin kimlik kartı belgelerinin ve Bakanlığın uygun göreceği diğer bilgi ve belgelerin sunulması gerekir.

İthalatçı veya ihracatçı belgeleri takvim yılı başından takvim yılı sonuna kadar geçerli olup sürenin bitiminde Bakanlığa vize ettirilmesi ile geçerliliği devam ettirilir.

İthalatı Ön İzne Tabi Mallar

Üçüncü ülkelerden ve Türkiye'den ithal edilecek bazı malların orijinal proforma faturasının ve/veya Bakanlığın uygun göreceği belgelerin Bakanlıkça onaylanabilmesi için önceden ön izin vermeye yetkili kuruluşlardan ön izin alınması gerekir. İlgili kuruluş ön izni düzenlerken sağlık ve standartlara uygunluğu dikkate alarak ön izin düzenler. Ancak Bakanlık her ön izin alınan mala izin vermek zorunda değildir. Ön izne tabi söz konusu mallar ile ön izin alınması gereken kuruluşlar şunlardır:

Öte yandan besin katkı maddeleri ile katkılı mamul besinlerin ithalatında, ithal girişiminden önce Besin Katkı Maddeleri Tüzüğü hükümlerine uygunluğuna ilişkin olara ilgili Bakanlıktan ön izin alınması gerekmektedir.

İthal edilecek malların kullanılmamış olması gerekmektedir. Kullanılmış olan herhangi bir malın ithalinde proforma fatura Bakanlıkça onaylanmaz ve/veya Bankaca işleme alınmaz ve döviz tahsisi yapılmaz. Böyle malların ithali Bakanlıkça uygun görülmesi halinde özel ithal izni ile yapılır.

Ateşli silah, aksam ve parçalarının ithalinde silahın cinsine göre İçişleri ile ilgili Bakanlıktan, Polis Genel Müdürlüğü'nden ve/veya Bakanlar Kurulu'ndan Ateşli Silah İthal Ruhsatı alınması gerekmektedir.

Kıymetli madenler, kıymetli taşlar ve bunlardan mamul eşyanın, KKTC'ye ithal ve ihracı Maliye işleri ile ilgili Bakanlığın izniyle yapılır.

Eski eser niteliği taşıyan malların (antika) ithali ve ihracı Kültür işleriyle ilgili Bakanlığın ön iznine tabi olup, Bakanlığın uygun göreceği şartlarda Gümrük İdarelerine muhatap bir yazı ve/veya ihraç izni ile yapılır.

Pul ithalatı ve ihracatı Gümrük ve Posta İdareleri tarafından Para ve Kambiyo İşleri Yasası hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.

İthalatçılar KKTC'ye ithal ettikleri her türlü motorlu araçlar, tarım araçları, iş makineleri, her türlü dayanıklı tüketim malları, elektrik ve elektronik ev aletleri için yedek parça ve servis bulundurmak ve yeterli oranda yedek parçayı ithal etmek zorundadırlar.

İthalat/İhracat İzni

KKTC'ye ithal edilecek malların ithalatçılarının, ithalat girişiminden önce Ekonomi ve Enerji Bakanlığı ve/veya Bankaya proforma faturalarını onaylatmak suretiyle ithal izni almaları zorunludur. İthalat ve ihracat girişimlerinden önce ithal ve ihraç izni alınması zorunludur. İthalat girişiminden önce Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'ndan ithal izni almayan ve/veya orijinal proforma faturasını ve/veya Bakanlığın uygun göreceği belgeyi Bankalarda işleme aldirmeden KKTC'ye ithal edilen herhangi bir malın ithaline Bakanlık tarafından izin verilmeyebilir veya proforma fatura onaylanmayabilir.

Sanayi yatırımlarının acil ihtiyacı olan ve 500 ABD doları tutarına kadarki yedek parçaların ithalatı itiyat haline getirilmemesi kaydıyla Gümrüklerce ve Bankalarca Bakanlığın onayı aranmadan işleme alınabilir.

Aşağıda sayılan malların ihracatında ilgili kuruluştan ön izin alınması gerekmektedir:

Tarım ve Hayvancılık işleriyle ilgili Bakanlıktan ön ihraç izni alınması gerekli mallar:

Hububat ve mamulleri

Buğday

Arpa

Yulaf

Her türlü un

Hayvan yemleri

Harup (bütün, öğütülmüş, çekirdek)

Burçak

Diğer her türlü hayvan yemleri

Canlı hayvan ve ürünleri

Büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar ve bunların taze, soğutulmuş ve dondurulmuş etleri

Her tür ve kalitede (ham, yarı mamul, mamul) küçükbaş hayvan derileri

Yapağı (yün)

Tabii kaynaklar işleriyle ilgili Bakanlıktan ön ihraç izni alınması gereken mallar:

-Madenler

-Demir piritler

-Bakır cevheri, konsantreleri ve cürufu

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Ülkede henüz dış ticarete standardizasyon şeklinde ayrı bir mevzuat yoktur. Dış ticareti serbest olan her türlü ürün belirli uluslararası belgeler çerçevesinde ithal edilmektedir. Son zamanlarda TSE

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

belgesi, CE işareti gibi uygulamalar gibi konular ele alınmaya başlanmıştır. Tüketicilerde kalite ve standart bilinci ülke menşeleri ile özdeşleşmiştir.

DIŞ TİCARET

Genel Durum

K.K.T.C’de ihracat sektörü uluslararası arenada uygulanan izolasyonlar ve ambargolar nedeniyle ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle AB Adalet Divanı tarafından alınan kararlar birçok ürünün AB’ye ihracatını engellemiş bulunmaktadır. Fakat Türkiye'nin sağladığı pazar olanakları ve diğer destekler ile ihracat sektörü ayakta durmaya çalışmaktadır.

K.K.T.C’nin 2016 yılı ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre % 11 oranında düşüş göstererek 105,5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Dış ticaret açısından bakıldığında ülke büyük dış ticaret açığına sahiptir. 2016 yılı itibarıyla 105 milyon dolarlık ihracata karşılık 1,6 milyar dolarlık ithalata sahiptir.

TÜRKİYE İLE TİCARET

Genel Durum

K.K.T.C’nin dış ticaretinde en önemli paya sahip ülke Türkiye’dir. Türkiye’nin K.K.T.C’ye ihracatı 1 milyar civarında gerçekleşmektedir. K.K.T.C’nin Türkiye’ye ihracatı ise son yıllarda 40-80 milyon dolar arasında değişmektedir. 2016 yılında İhracatımız %9,8 azalarak 907 milyona gerilemiş; ithalatımız ise %7 azalarak 65 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye-K.K.T.C Dış Ticareti (milyon dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2005	754	45	799	709
2006	885	40	925	845
2007	932	61	993	871
2008	1.072	52	1.124	1.020
2009	771	43	814	728
2010	975	58	1.033	917
2011	1.023	81	1.104	942
2012	1.010	76	1.085	934

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

2013	1.115	67	1.182	1.048
2014	1.195	80	1.275	1.116
2015	1.006	69	1.075	936
2016	907	65	972	843
2016*	736	56	793	680
2017*	878	59	937	818

Türkiye'nin KKTC'ye İhracatı

Türkiye'nin KKTC'ye ihracatında ilk sırayı 137 milyon dolar ile petrol ürünleri almaktadır. İhracatımızda önemli paya sahip diğer ürünler; demir/çelik çubuklar, ilaçlar, alkollü ve alkolsüz içecekler, oturmaya mahsus mobilyalar, çimento, mücevherler, alüminyum çubuk ve profillerdir.

Türkiye'nin KKTC'ye İhracatı (bin dolar)

GTIP 4'lü	Ürünler	2014	2015	2016
2710	Petrol Yağları Ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar	375.103	241.376	137.554
7214	Demir Veya Alaşimsız Çelikten Çubuklar (Dövülmüş, Sıcak Haddelenmiş, Haddelene İşleminde Sonra Buru	34.805	29.237	38.295
3004	Tedavide Veya Korunmada Kullanılmak Üzere Hazırlanan İlaçlar (Dozlandırılmış)	24.807	23.867	26.965
2208	Etil Alkol (Alkol Derecesi < %80, Tağyir Edilmemiş) Ve Damıtılarak Elde Edilmiş Likör Ve Diğer Alkol	16.564	17.506	16.068
9403	Diğer Mobilyalar Ve Bunların Aksam Ve Parçaları	13.776	15.308	14.374
2523	Çimento	11.844	10.262	11.871
7113	Mücevherci Eşyası Ve Aksamı (Kıymetli Metallerden Veya Kıymetli Metallerle Kaplama Metallerden)	5.778	4.532	11.137
7604	Alüminyumdan Çubuklar Ve Profiller	9.254	9.721	10.456
7308	Demir Veya Çelikten İnşaat Ve İnşaat Aksamı, İnşaatla Kullanılmak Üzere Hazırlanmış Demir Veya Çelik	11.456	9.708	10.365
2402	Tütün/Tütün Yerine Geçen Maddelerden Purlar, Sigarillolar Ve	9.801	9.456	10.308

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

	Sigaralar			
1905	Ekmek, Pasta, Kek, Bisküvi Ve Diğer Ekmekçi Mamüller, Hosti, Boş İlaç Kapsülü Mühür Güllacı, Pirinç	8.968	9.163	9.967
8471	Otomatik Bilgi İşlem Mak. Bunlara Ait Birimler; Manyetik Veya Optik Okuyucular, Verileri Koda Dönüş	9.600	8.679	9.838
2711	Petrol Gazları Ve Diğer Gazlı Hidrokarbonlar	19.317	11.351	9.540
3402	Yıkama, Temizleme Müstahzarları (Sabunlar Hariç)	9.226	7.719	9.361
8418	Buzdolapları, Dondurucular Ve Diğer Soğutucu Ve Dondurucu Cihazlar Ve Isı Pompaları	9.857	7.367	8.965
8544	İzole Edilmiş Teller, Kablolar Ve Diğer Elektrik İletkenler; Tek Tek Kaplanmış Liflerden Oluşan Fibe	6.117	7.000	8.643
2202	Sular (Mineral Ve Gazlı Sular Dahil) Ve Alkolsüz Diğer İçecekler (Tatlandırıcı, Lezzetlendirilmiş)	14.899	12.932	8.342
3923	Plastiklerden Eşya Taşınmasına Veya Ambalajlanmasına Mahsus Malzeme, Tıpa, Kapak, Kapsül Ve Diğer Ka	8.816	8.248	8.189
6802	Yontulmaya Veya İnşaata Elverişli İşlenmiş Taşlar (Kayagan Taşı Hariç), Mozik İçin Küp Şeklinde Taşl	8.060	9.982	6.884
7306	Demir Veya Çelikten Diğer İnce Ve Kalın Borular Ve İçi Boş Profiller	7.874	6.764	6.501
6908	Cilalı Veya Sırlı Seramikten Döşeme Veya Kaplama Karoları Ve Kaldırım Taşları; Cilalı Veya Sırlı Moz	6.253	6.374	6.447
9401	Oturmaya Mahsus Mobilyalar Ve Bunların Aksam Ve Parçaları	7.068	6.581	6.405
2203	Biralar (Malttan)	6.258	5.876	6.364
9018	Tıpta, Cerrahide, Dişçilikte Ve Veterinerlikte Kullanılan Alet Ve Cihazlar	4.694	5.471	6.304
8528	Monitörler Ve Projektörler, Televizyon Alıcı Cihazları	5.422	5.888	5.904
0406	Peynir Ve Pıhtılaştırılmış Ürünler	6.495	5.815	5.868
8517	Telefon Cihazları, Ses, Görüntü Veya Diğer Bilgileri Almaya Veya Vermeye Mahsus Diğer Cihazlar	7.058	5.111	5.712

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

3917	Plastikten Hortumlar, Borular Ve Bağlantı Elemanları (Manşon, Nipel, Dirsek, Flanşlar, Vb.)	20.657	39.484	5.635
4411	Ağaçtan Veya Diğer Odunsu Maddelerden Lif Levhalar	6.628	5.835	5.608
4818	Tuvalet Kağıtları, Kağıt Havlu, Mendil, Kumaş, Masa Örtüsü, Kağıt Mendiller Vb.	5.156	5.083	5.363
	Genel Toplam	1.195.264	1.005.731	907.411

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin KKTC'den İthalatı

K.K.T.C tarafından Türkiye'ye ihraç edilen başlıca ürünler peynir (hellim, kaşar peyniri, lor), narenciye, patates, demir-çelik döküntü ve hurdalarıdır.

Türkiye'nin K.K.T.C'den İthalatı (1.000 dolar)

GTIP 4'lü	Ürünler	2014	2015	2016
0406	Peynir Ve Pıhtılaştırılmış Ürünler	23.836	21.285	19.521
0805	Turunçgiller (Taze/Kurutulmuş)	14.655	17.372	15.268
7108	Altın (Platin Kaplamalı Altın Dahil) (İşlenmemiş Veya Yarı İşlenmiş Ya Da Pudra Halinde)	4.025	3.843	5.424
7204	Dökme Demirin, Demirin Veya Çeliğin Döküntü Ve Hurdaları Veya Bunların Eritilmesi İle Elde Dilmış Kü	8.754	3.950	4.824
2009	Meyve Ve Sebze Suları (Fermente Edilmemiş, Alkol Katılmamış)	2.748	2.470	4.465
2202	Sular (Mineral Ve Gazlı Sular Dahil) Ve Alkolsüz Diğer İçecekler (Tatlandırıcı, Lezzetlendirilmiş)	1.731	1.044	3.265
0401	Süt Ve Krema (Konsantre Edilmemiş, İlave Şeker Veya Diğer Tatlandırıcı Madde İçermeyen)	2.334	1.524	1.341
0709	Diğer Sebzeler (Taze/Soğutulmuş)	1.451	1.386	1.185
0701	Patates (Taze/Soğutulmuş)	5.112	4.400	978
7801	İşlenmemiş Kurşun	1.347	998	881
7602	Alüminyum Döküntü Ve Hurdaları	1.103	1.419	864
4101	Sığır (Bufalo Dahil) Ve At Cinsi Hayvanların Ham Post Ve Derileri	654	684	759

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

0405	Sütten Elde Edilen Yağlar, Sürülerek Yenilen Süt Ürünleri	698	1.860	683
2008	Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen Meyve Ve Yenilen Diğer Bitki Parçalarının Konserveleri	18	1	465
4707	Kağıt Ve Karton Döküntü Ve Kırıntıları	118	264	419
6810	Çimentodan, Betondan Veya Suni Taştan Eşya (Takviye Edilmiş Olsun Olmasın)	936	546	388
1212	Keçiboynuzu, Deniz Otları Ve Diğer Algler, Şeker Pancarı, Şeker Kamışı Vs.	1.076	524	330
7404	Bakır Döküntü Ve Hurdaları	2.035	714	312
2201	Sular (Tabii Ve Suni Mineral Sular Ve Gazlı Sular Dahil) (Tatlandırıcısız, Lezzetlendirilmemiş)	244	201	275
3301	Uçucu Yağlar, Rezinoitler, Ekstraksiyonla Elde Edilen Yağ Reçineleri Ve Terpenli Yan Ürünler, Çözelt	100	25	268
0901	Kahve, Kahve Kabuk Ve Kapçıkları, İçinde Herhangi Bir Oranda Kahve Bulunup Kahve Yerine Kullanılan Ü	98	97	261
2306	Bitkisel Yağların Üretiminden (23.04-05' Hariç)Arta Kalan Küspe Ve Katı Atıklar	0	0	257
4102	Koyun Ve Kuzuların Ham Derileri	663	376	218
3915	Plastikten Döküntü, Kalıntı Ve Hurdalar	314	227	204
3209	Esası Sentetik Polimerler Veya Tabii Polimerler Olan, Sulu Bir Ortamda Eriyen Veya Dağılan Boya Ve V	198	421	135
8479	Kendine Özgü Bir Fonksiyonu Olan Diğer Makinalar Ve Mekanik Cihazlar	0	16	128
3214	Macunlar, Reçineli Çimentolar Ve Boyacılıkta Kullanılan Dolgu Ve Sıvama Maddeleri	15	164	113
0810	Diğer Meyveler (Taze)	159	138	94
2301	Et, Sakatat, Deniz Hayvanı Vs. (Yemeye Uygun Olmayan) Unu, Pelleti, Kıkırdakları (Donyağı Tortusu)	0	51	92
9508	Atlı Karıncalar, Salıncaklar, Atış Standları Ve Fuar Ve Panayır Eşyası; Gezici Sirkler Vb; Gezici Ti	0	0	92

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

5101	Yün Ve Yapağı (Kardesiz/Taranmamış)	120	124	89
1905	Ekmek, Pasta, Kek, Bisküvi Ve Diğer Ekmekçi Mamüller, Hosti, Boş İlaç Kapsülü Mühür Güllacı, Pirinç	8	28	87
1704	Kakao İçermeyen Şeker Mamulleri (Beyaz Çikolata Dahil)	1	23	78
9003	Gözlüklere Veya Benzeri Eşyaya Ait Çerçeveler Ve Bunların Aksam Ve Parçaları	0	1	66
4103	Diğer Ham Post Ve Deriler	71	64	53
0702	Domates (Taze/Soğutulmuş)	5	6	49
	Genel Toplam	79.708	69.368	64.519

Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

KKTC pazarına satış yapmak için ithalatçı firmalarla temasa geçilmesi gerekmektedir. İthalatı ticaretle uğraşan firmalar yapabildiği gibi üretici-ithalatçı firmalar ya da süpermarketler de yapabilmektedir.

KKTC'deki ithalatçı firmaların listesine T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Lefkoşa Türk Ticareti Geliştirme Ofisi (İGEME Temsilciliği) kanalıyla ulaşmak mümkündür. Ayrıca, Kıbrıs Türk Ticaret Odası web sayfasında (www.ktto.net) Oda'ya kayıtlı, ticaret yapan firmaların listesine ulaşmak mümkündür.

İthalat yapan firmaların bir kısmı ülke distribütörü/bayi olarak faaliyet göstermektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Mal ve Hizmetler (Düzenleme ve Denetim) Yasası

Kıbrıs Türk Federe Meclisi'nin 29.3.1977 tarihli bileşiminde kabul olunan "1977 Mal ve Hizmetler (Düzenleme ve Denetim) Yasası", Anayasa'nın 74.maddesi gereğince Resmi Gazete'de yayınlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir.

Ambalajların etiketlenmesine ilişkin söz konusu yasanın 10. maddesi etiketlemeye ilişkin kuralları düzenlemektedir.

"Ambalajların Etiketlenmesi"

10.(1) 34. maddenin (1) fıkrası (i) bendi gereğince ambalajlanması zorunlu tutulan herhangi bir sanayi mamulü ve/veya ithal ve/veya denetime tabi mal, imal edildiği müessesenin ismi, mamulün evsafı, hacim, ebat, ağırlık, sayı veya miktarı, imal tarihi, belli bir süre içinde eskiyebilenlerin son

kullanılma tarihleri veya en iyi kullanma süresi ve zamanı ve hava koşullarından etkilenebilenlerin muhafaza edilebileceği koşullar ve malın menşesi açıkça belirtilmeden satışa sunulmaz.

(2) Herhangi bir sanayi mamulünün ve/veya ithal malının ve/veya denetime tabi malın, imal tarihi, belli bir süre için eskiyebilenlerin son kullanma süresi ve zamanı ambalaj etiketi üzerine konulmadan satışa sunulduğu Bakanın yetkili kılacağı kalite ve fiyat denetim memuru tarafından saptandığı takdirde, söz konusu mamul ve/veya mal derhal müsadere edilir ve Bakanın talimatına uygun olarak imha edilir ve/veya değerlendirilir.

(3) Bakanın yetkili kılacağı kalite ve fiyat denetim memuru tarafından ambalaj etiketi üzerinde bulunan son kullanılma tarihi veya en iyi kullanma süresi ve zamanı geçmiş herhangi bir sanayi mamulünün ve/veya ithal malın ve/veya denetime tabi malın satışa sunulduğu saptanırsa, bu gibi mamul ve/veya mallar derhal müsadere edilir ve Bakanın talimatına uygun olarak imha edilir ve/veya değerlendirilir.

(4) Menşei açıkça belirtilmemiş veya menşei sahte mal bulundurulması ve/veya satışa sunulması halinde Bakanın yetkili kılacağı kalite ve fiyat denetim memuru tarafından söz konusu mal derhal müsadere edilir ve Bakanın talimatına uygun olarak imha edilir ve/veya değerlendirilir.

(5) Satışa sunulan veya bulundurulan herhangi bir sanayi mamulü ve/veya ithal malı ve/veya denetime tabi malın etiketinde yazılanlara uygun olmadığı Bakanın yetkili kılacağı herhangi bir kalite ve fiyat denetim memuru tarafından saptandığı takdirde söz konusu mamul ve/veya mal derhal müsadere edilir ve Bakanın talimatına uygun olarak imha edilir ve/veya değerlendirilir.

Etiket, Tarife ve Fiyat Listeleri Tüzüğü

Tüketicileri Koruma Yasası'nın 19. maddesinin 3. fıkrası tahtında Bakanlar Kurulu'nca 20.4.2005 tarihli ve 59 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu tüzük aşağıdaki hükümleri içermektedir.

Etiket Bulundurma Zorunluluğuna İlişkin Hükümler

Ticarete konu olan ve perakende satışa arz edilen malların ambalajlarının ya da kaplarının üzerine kolaylıkla görülebilir ve okunabilir şekilde etiket konulması, etiket konulması mümkün olmayan hallerde ise, aynı bilgileri kapsayan listelerin görülebilecek ve kolaylıkla okunabilecek şekilde uygun yerlere asılması veya konulması zorunludur. Etiket ve listelerde bulunması zorunlu hususlar aşağıda yer almaktadır.

-Malın üretim yeri

-Malın ayırıcı özelliği

-Malın tüm vergiler dahil satış fiyatı

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

Ayrıca, gıda maddelerinin etiketlenmesinde: Gıda maddesinin etiket bilgileri tam ve doğru olarak ifade edilmelidir.

Tüm yazılar, fonla kontrast teşkil edecek şekilde, silinmez karakterde, okunabilir renk ve boyutta olmalı, ambalaj sağlam bir şekilde basılmış, yapıştırılmış veya tutturulmuş olmalıdır.

Gıda maddesinin etiketi sahte, yanıltıcı veya gıdanın karakterine göre hatalı bir izlenim yaratacak, tüketicuyu yanıltacak resim, şekil vb.yi içermemelidir.

Özel beslenme amaçlı gıdalar dahil herhangi bir gıda maddesinin etiketinde o gıda maddesinin hastalıkları önleme, iyileştirme ve tedavi etme özelliği olduğunu bildiren veya ima eden ifadeler yer almaz.

Beslenme yönünde etiketleme özel beslenme amaçlı gıdaların ve bileşiminde farklılık yapıldığı beyan edilen gıdaların etiketlenmesinde mecburi olup, diğer gıda maddelerinde ihtiyaridir.

Enerji ve yağ değerlerinde sağlanan en az %25'lik azalmalar etiket üzerinde "azaltılmış" veya eşdeğerli bir kelimeyle ifade edilir.

Gıda maddesinin etiketinde gıda maddesinin adı, içindekileri, net miktarı, firmanın adı, adresi ve üretildiği yer ve üretim tarihi, son tüketim tarihi ile raf ömrü yazılır.

Gıda maddesinin bileşiminde tatlandırıcı var ise "İçinde tatlandırıcı vardır" ifadesi, gıda maddesine %10 veya daha fazla poliol eklenmiş ise "Aşırı tüketimi laksatif etkiye neden olabilir" ifadesi, kullanılan tatlandırıcı içerisinde aspartam var ise "Fenil alanin içerir" ifadesi yer almalıdır. Hacim olarak %1.2'den fazla alkol içeren içkilerde alkol derecesi ambalaj üzerinde tüketici tarafından kolaylıkla görülebilecek şekilde yer almalıdır.

Parti numarası ve/veya seri numarası konulur.

Besin öğelerinin miktarları ve/veya seri numarası konulur.

Besin öğelerinin miktarları ve üretim izin tarihi, sicil numarası veya ithalat kontrol belgesi tarihi ve sayısı Bakanlıkça çıkarılacak Gıda Yöntemliğine uygun olarak belirtilir.

Gereğinde kullanım bilgisi ve/veya muhafaza şartları bulunur.

Orijin ülke yazılır.

Dış ambalajların etiketlenmesinde;

-Gıda maddesinin adı,

-Gıda maddesinin son tüketim tarihi veya raf ömrü,

-Firmanın adı,

-Parti ve/veya seri numarası varsa kod numarası,

-İçindeki iç ambalaj adedi yazılmalıdır.

İç ambalaj üzerindeki bilgiler dış ambalajdan görülebildiğinde dış ambalaj üzerine yazılmayabilir.

Dağıtım ambalajının etiketlenmesinde:

-Gıda maddesinin adı

-Brüt ağırlığı

-İçerdiği ambalaj adedi yer almalıdır.

Dökme gıdalarda: Fıçı birası, alkolsüz aromalı içecekler, şekerlemeler, teneke hellim veya peynir, yaş meyve ve sebzeler gibi dökme olarak satışa sunulan gıda maddelerinin tüketim ve satış yerlerine sevk edilmesinde gıda maddelerinin adı, üretici firmanın adı, adresi, üretim yeri, parti ve/veya seri numarası ile ilgili bilgileri içeren etiketler tüketicinin göreceği yerde bulundurulmalı veya gıda maddesi ile birlikte tüketiciye sunulmalıdır.

İthal edilmiş mallara ait etiketlerde; malın ülke isminin veya “ithal”, “ithal mal”, “yabancı” gibi malın ithal edildiğini gösterir bir ibarenin kullanılması zorunludur. Etiketle bu tür bir ibarenin yer almaması ya da “yerli”, “yerli malı” gibi ibarelerin kullanılması, o malın yurt içinde üretildiğini gösterir.

Üreticiler veya satıcılar tarafından yapılarak; cam, naylon, karton, kağıt ve bunlara benzer maddelerden oluşan kutu, kova, şişe, kavanoz, poşet, torba ve benzeri ambalajlar içinde satılan her türlü gıda, yiyecek, içecek ve temizlik maddelerinin etiketlerinde; net ağırlıklarının veya hacimlerinin satış fiyatları ile birim fiyatlarının aynı boyut ve renkte görülebilir ve okunabilir şekilde yazılması zorunludur.

Etiket Zorunluluğu Olmayan Mallar

Üzerinde veya ambalajında, etikette aranan hususlar basılı olarak açıkça yazılı bulunan mallarla, kitap, dergi ve gazete gibi üzerinde fiyat belirtilmiş olan mallarda ve artırma suretiyle veya özel yasalarına göre satış yapılan mallarda etiket ve liste koyma zorunluluğu yoktur.

Etiket Konuluş Biçimi ve Yeri

Perakende olarak satışa arz edilen mallara konulması zorunlu olan etiketler, malın niteliğine, malın satışa sunulduğu yerin büyüklüğüne, ticari usul ve adetlere göre malın veya aynı nitelikteki mal gruplarının veya rafların üzerine konulmak, dikilmek, zımbalanmak, yapııştırılmak bunlara herhangi bir bağ ile tutturulmak veya asılmak suretiyle kullanılır.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Pasaport ve Vize İşlemleri

Türk vatandaşları üç ayı geçmemek üzere Nüfus Cüzdanı ile KKTC'yi ziyaret edebilmektedir. Ancak, çalışmak amacı ile gelenler pasaportla giriş yapmak zorundadırlar.

Ulaşım

Türkiye'den Ercan Havaalanına direk ya da aktarmalı uçak seferleri yapılmaktadır.

Ercan Havalimanı ile bölgeler arasında Kıbrıs Havalimanları Servisleri (KIBHAS) tarafından otobüs seferleri yapılmaktadır. 2010 yılı başından bu yana başlatılan seferlerle, Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt ve Lefke ile Ercan Havalimanı arasında ücretli yolcu taşımacılığı yapılmaktadır. Otobüs kalkış saatleri hakkında bilgi www.kibhas.net web sayfasında yer almaktadır.

Ayrıca Mersin-Taşucu ile Girne arasında da feribot seferleri yapılmaktadır.

Yerel Saat

KKTC ile Türkiye arasında saat farkı yoktur.

Telefon Kodları

KKTC'nin ülke kodu olarak 90 kullanılmaktadır, alan kodu ise 392'dir. Türkiye'den KKTC'ye yapılan aramalarda ülke kodunun çevirilmesi gerekmemekte, sadece alan kodunun çevirilmesi yeterli olmaktadır.

Mobil telefonların KKTC'ye gelmeden önce yurt dışı aramalara açılması gerekmektedir.

KKTC ÜRETİMİNİN YAPISI

İthalata dayalı bir ekonomiye sahip olan KKTC'nin dış ticareti ürün grupları bazında incelendiğinde, ülkenin mevcut üretim yapısının ithalat ve ihracat kalemlerini belirlediği gözlenmektedir. Ülkede üretim yapan tesisler KOBİ niteliğinde olup genelde aile işletmeleri olarak faaliyet göstermektedir. Ülkenin sanayi faaliyetleri, fazla kuruluş sermayesine gereksinim duymayan, daha çok tüketime yönelik ve ilk yatırımın geri dönüşümü kısa sürede olan özellikle de gıda ve tekstil sektörlerinde gelişmiştir. Ancak, ABAD Kararları sonrasında tekstil fabrikaları da üretimden çekilmiş, mevcut makinaların ülkemize kullanılmış makina olarak ithalatı yapılmıştır.

KKTC ihracatının ağırlıklı yapısını narenciye ve süt ürünleri (hellim), ithalatını ise taşıt araçları, yakıt, inşaat malzemeleri, makina, konfeksiyon ve diğer tüketim maddeleri oluşturmaktadır.

Hali hazırda firmaların kapasite kullanım oranları hakkında resmi bir veri tabanı bulunmamakla beraber, sektör temsilcileriyle yapılan görüşmeler ve tesis ziyaretleri sonucunda üretim tesislerinin gerek iç talebin sınırlı oluşu gerekse ihracattaki sorunlar nedeniyle tam kapasite ile çalışmadığı tespit edilmiştir. Dünya Bankası'nın 2006 KKTC Raporu'nda küçük ada ekonomilerinde mal ihracatının GSYİH'nin %20-25'ine tekabül ettiğine dikkat çekilerek, bahse konu oranın KKTC için 2004 yılında %4 olduğu belirtilmiştir. 2008 yılında mal ihracatının GSYİH'ya oranı % 0.2 olarak

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

gerçekleşmiştir. İhracattaki en önemli sorunun ise tanınmadan ziyade üretimin yapısından yani maliyetlerden (işçilik, elektrik, su) kaynaklandığı düşünülmektedir. Ülkemizin 70 milyonluk pazarına girişte hiçbir engel konulmamasına rağmen KKTC firmaları ülkemiz ürünleri dolayısıyla dünya piyasalarıyla rekabet etmekten çok uzaktır. Dünya Bankası'nın kullanmakta olduğu metodlar esas alınarak DPÖ, Kıbrıs Türk Ticaret Odası ve YAGA'nın işbirliği sonucunda 2009 yılı Şubat ayında yayımlanan KKTC Rekabet Edebilirlik Raporu'na göre, KKTC 135 ülke arasında rekabet edebilirlik açısından 117.sırada yer almaktadır.

Bugün KKTC'de yatırım-üretim-ihracat zinciri her aşamada teşviklerle desteklenmekte, ekonomide korumacı politikalar izlenmektedir. Yerel üreticilerin rekabet etmekte zorlandığı sektörlerde zaman zaman dönemsel kısıtlamalar veya vergilerde artış tedbirleri uygulanmaktadır. Oysa, durumun tespit edilebilmesinde, ithalatçı firmaların ihracat politikaları yerine yerli üretimin yapısının dikkate alınmasının yerinde bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir.

İNŞAAT SEKTÖRÜ

2004 yılından itibaren ekonomiye ivme kazandırmaya başlayan inşaat sektörü 2005 yılında %18.9, 2006 yılında %68.1 oranında reel olarak büyümüştür. Kıbrıs Rum Kesimi'nin 2004 yılı Mayıs ayında Avrupa Birliği'ne üye olması ve KKTC'nin geleceğine ilişkin olumlu beklentilerin yerini alan belirsizlik talepte azalmaya yol açarak sektörde arz fazlasına neden olmuştur. 2007 yılında inşaat sektörü %4.2 oranında büyürken 2008 yılında %0.7 oranında küçülmüştür. İnşaat sektöründe faaliyette bulunabilmek için KKTC vatandaşı olmak zorunludur.

İnşaat Sektörü İthalatı

(bin dolar)	2004	2005	2006	2007
İnşaat Demiri	36.770	42.105	48.210	51.194
Çimento	14.987	28.746	18.164	19.217
Fayans	3.538	5.344	7.183	7.486
Ev Boyaları	3.905	9.137	6.807	8.482

Kaynak:Eko.Bak.Ticaret Dairesi

TİCARET SEKTÖRÜ

Toptan ve perakende ticaret sektörü, yarattığı katma değer, istihdam ve diğer sektörlerle olan ilişkilerinde, KKTC ekonomisinin oluşturduğu şartlar gereği önemli bir yer tutmaktadır. KKTC'nin jeolojik yapısı nedeniyle doğal yeraltı kaynaklarına sahip olmayışının bir sonucu olarak, üretim, yatırım ve kaynak yaratılması açısından yüksek bir ithalatın yaratılması gereği doğmaktadır. Bu

nedenle, ekonominin gelişmesinde ticaret sektörü önemli bir yere sahiptir. Narenciye ve süt ürünleri haricinde (yerli üretimin mevcut ve yeterli olması nedeniyle) KKTC'ye her türlü malın ithalatı mümkündür. Ayrıca, narenciye ürünlerinde döneme bağlı olarak birçok çeşidin ithalatı gerçekleştirilmektedir.

Ekonomideki canlanmaya bağlı olarak toptan ve parakende ticaret sektörü 2002-2006 yılları arasında ortalama %18.5 oranında büyümüş, 2007 yılında ise %4.2, 2008 yılında ise %7.6 oranında küçülmüştür. Ekonomideki üretimin göstergesi olan imalat sanayi ise 2002-2006 yılları arasında ortalama % 10 oranında büyümüş, 2007 yılında %2.9, 2008 yılında %8.4 oranında küçülmüştür.

SÜT SEKTÖRÜ

KKTC'de hayvan sayıları, sayı açısından doyum noktasına yaklaşmış olmakla beraber, hayvan başına elde edilen verim hedeflenen düzeye ulaşamamıştır. Bunun başlıca nedenleri olarak; pedigrili ve genetik özellikleri yüksek hayvan sürülerinin oluşturulmaması ile çevre faktörleri ve bakım-beslenme koşullarının yeterli düzeyde olmaması sayılabilir. Tarımı gelişmiş ülkelerde tarımsal üretimin büyük bir kısmı hayvancılıktan elde edilirken KKTC'de hayvancılık üretiminin toplam tarımsal üretim içindeki payı %35 ile 50 dolaylarında seyretmektedir. Halihazırda ülkeye et ithalatı yasaklanmış bulunmaktadır.

KKTC süt ve süt ürünlerinin biyolojik kaynağından üretim aşamasına kadar olan süt zincirini Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren KKTC Süt Endüstrisi Kurumu (SÜTEK) elinde tutmaktadır. Yerli üreticinin korunmasını teminen ülkeye süt ithalatı yasaklanmıştır.

1977 yılından itibaren KKTC'nin her köşesinde üretilen inek, koyun ve keçi sütlerini toplayarak imalatçıya ulaştırmakta, bu sütlerin kalite kontrolünü yapıp üreticiyi ödemektedir.

Laboratuvar donanımı dünya standartlarına taşınmış, sütün nakliyesi için özel yapım tankerler devreye konulmuştur. Soğuk zincir uygulamasına geçiş için çalışmalar başlatılmış olup halihazırda çalışmalar devam etmektedir.

150 köyden 49 nakliyecisi aracılığı ile toplanan ve 75 sürekli imalatçıya pazarlanan sütlerden, sütçülük teknisyenleri tarafından alınan, yaklaşık günde 200-250 süt örneği kalite kontrol Laboratuvarında analiz edilmektedir. Çıkan sonuçlar doğrultusunda süt kalitesi tespiti ve fiyatlandırılması yapılmaktadır.

TURİZM SEKTÖRÜ

Turizm sektörünün diğer sektörlerle olan bağımlılığı nedeniyle bu sektördeki hizmet sunumu ekonomik faaliyetlerin tüm alanlarını kapsamaktadır. Turizm hizmetleri sunumunun göstergeleri olarak konaklama tesisleri, seyahat acenteleri ve diğer turistik tesislerdeki gelişme ile deniz

limanları, havaalanları ve karayollarındaki hizmet durumları sayılabilir. Turizm sektöründe, konaklama tesisleri, turistik yan tesisler, seyahat acenteleri ve kumarhane gibi tesisler gözönüne alındığında, 2007 yılında toplam tesis sayısının 866 ve toplam istihdam edilen personel sayısının 8,208 olduğu görülmektedir.

KKTC'de özellikle Bafra Bölgesi'nde turizmi geliştirmek üzere Türkiye Cumhuriyeti tarafından teşvik programları uygulanmaktadır. Turizm alanında yatırım yapmak isteyen ülkemiz işadamları için imkanlar mevcuttur.

2007 yılında toplam döviz gelirleri 1,288.8 milyon \$, ihracat gelirleri 83.7 milyon \$ ve net turizm gelirleri 381.0 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Net turizm gelirlerinin toplam döviz gelirleri içindeki payı %29.6, ihracat gelirlerine oranı ise %455.2 olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılında ise net turizm gelirlerinin toplam döviz gelirleri içindeki payının %25.9, ihracat gelirlerine oranı ise %445.2 olarak gerçekleşmiştir.

Turizm sektörünün çözüm bekleyen birçok önemli sorununun halen mevcut olduğu, sektörün KKTC ekonomisinde arzulan yerini alabilmesi, ancak gerekli tedbirlerin zamanında alınması ile mümkün görülmektedir.

KKTC'de turizmin yönlendirilmesinde esas alınacak olan plan çalışmaları ile diğer yasal düzenleme çalışmalarının henüz tamamlanamamış olması, turizm sektörünün gelişmesini olumsuz yönde etkileyen önemli bir sorun olarak varlığını korumaktadır. KKTC'deki plansız ve kontrolsüz yapılaşma turizmin kaynağı olan çevrenin bozulmasına ve turizm talebinin azalmasına neden olmaktadır.

Ülkesel düzeyde fiziki gelişim planlarının, turizm yatırım stratejisinin ve kapasite artırıcı yatırım kararlarında bölgesel düzeyde fiziki, sosyal ve ekonomik taşıma kapasitelerinin belirlenmemiş olması, sektörün gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Kıyı yönetim planının olmayışı da kıyısız alanlarda yatırımların plansız gelişmesine neden olmaktadır.

Doğal ve tarihi çevrenin korunmaması, turistik tesis ve yan tesisler ile eklentilerinin doğal çevreye ve özgün mimariye uyumlu bir biçimde gerçekleştirilmemesi ve, çevre kirliliği, özel koruma bölgeleri ve milli parklar gibi konularda etkin politikaların henüz istenilen ölçüde geliştirilememesi ve koordinasyonun sağlanamamasından doğan sorunlar mevcuttur.

Turizm yatırımlarının yürürlükteki yasalara uyulmadan kontrolsüz ve denetimsiz gerçekleştirilmesi çarpık yapılaşma yanında, hayati tehlike arz edecek sağlıksız tesislerin oluşmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca bu durum ekonomik, sosyal ve çevresel gelişmeyi de olumsuz etkilemektedir.

KKTC'nin dış ülkelerde etkin tanıtımını ve KKTC turizminde iyi bir imajın yaratılmasını önleyen olumsuzluklar, sektörde arzulan gelişmeyi engellemektedir. Rekabet üstünlüklerimizin ortaya

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

konulmasındaki güçlükler nedeni ile pazarlamanın düşük fiyatlarla yapılmasının çekim unsuru haline gelmesi, turizm gelirlerinin istenilen düzeyde olmasını engellemektedir.

YILLAR (YEARS)	NET TURİZM GELİRLERİ (MİLYON USD) (Net tourism income)	DIŞ TİCARET AÇIĞINI KARŞILAMA ORANI (%) (The ratio of net tourism income to the trade balance)
1999	192,8	53,5
2000	198,3	53,0
2001	93,7	39,5
2002	114,1	43,2
2003	178,8	41,9
2004	288,3	36,4
2005	328,8	28,0
2006	303,2	23,2
2007	381,0	26,2
2008*	434,3	27,2

Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Tarım

KKTC yaklaşık 1,4 milyon dönümlük tarımsal arazi potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin yaklaşık %60'ı tarımsal faaliyetler için kullanılmaktadır. Bitkisel üretim tahıl, yemlik baklagil, yemlik baklagil, sebze, bostan, endüstri bitkileri, meyveler, bağlar ve turunçgillerden oluşmaktadır. Ekilen arazinin ürün çeşidine göre dağılımında tahıl arazisi %45'lik payla birinci sırada yer alırken bunu sırasıyla yemlik baklagil, meyve ve turunçgil alanları takip etmektedir.

Ekonomik olarak değerlendirilen tarım arazisinin ise yaklaşık 72,532 dönümü (%8,5'i) sulu ziraatta kullanılmaktadır. Yarı kurak iklim koşullarına sahip olan ülkede su kaynakları, tarımsal arazi varlığı ve elverişliliği gibi önemli faktörlerin sınırlılığı tarım sektörünün gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir. KKTC'de ihtiyaç duyulan suyun büyük kısmı yeraltı sularından karşılanmaktadır. Yıllık yağışların 350-400 mm. gibi düşük bir düzeyde olması ve yeraltı suyunun aşırı ve kontrolsüz kullanımı akiferlerdeki su seviyelerinin devamlı azalmasına, bazı bölgelerde tehlikeli boyutlara ulaşmasına ve tuzlanmaya neden olmaktadır. Bölgede mevcut su kaynaklarından aşırı çekimin

önlenmesi ve bu kaynaklardan en iyi bir şekilde yararlanılmasına olanak sağlanması amacına yönelik olarak halen geleneksel yöntemlerle sulanmakta olan tarımsal arazilerde süratle modern sistemlere geçilmesi gerekmektedir.

Ayrıca depolama, nakliye, pazarlama, kredi, hastalıklarla mücadele sorunlarının yanı sıra teknolojik eksiklikler, tarımsal araştırma ve adaptasyon çalışmalarının eksikliği ile yetersiz ve pahalı girdi kullanımının yarattığı sorunlar tarım sektörünün gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

KKTC'de mevcut tarımsal makine parkının çeşitliliği ve makinelerin genellikle ekonomik ömrünü tamamlamış olması, makinelerde gereksinim duyulan yedek parça çeşit ve miktarlarını büyük oranda artırmaktadır.

Hayvancılık

KKTC'de hayvan sayıları, sayı açısından doyum noktasına yaklaşmış olmakla beraber, hayvan başına elde edilen verim hedeflenen düzeye ulaşamamıştır. Bunun başlıca nedenleri olarak; pedigrili ve genetik özellikleri yüksek hayvan sürülerinin oluşturulmaması ile çevre faktörleri ve bakım-beslenme koşullarının yeterli düzeyde olmaması sayılabilir. Tarımı gelişmiş ülkelerde tarımsal üretimin büyük bir kısmı hayvancılıktan elde edilirken KKTC'de hayvancılık üretiminin toplam tarımsal üretim içindeki payı %35 ile %50 dolaylarında seyretmektedir.

Hayvancılık alt sektörü sığırcılık, koyunculuk, keçicilik ve kanatlılardan oluşmaktadır. KKTC'nde sığır türünden et ve süt kombine ırkı olan Siyah-Beyaz Frisian, koyun türünden ivesi, sakız, yerli ve bu ırkların melezleri ve keçi türünden ise yerli kıl keçisi ile Damascus ırkı yaygın olarak bulunmaktadır. Kanatlılardan ise yerli ırk tavuklarla birlikte yumurta ve et tavuğu olan Ross ırkı yaygındır.

Su Ürünleri

KKTC'de beslenmedeki yeri ile ithal ikamesi yaratabilecek kapasiteye sahip olması bakımından balıkçılığın önemi bulunmakla beraber Karpaz Bölgesi dışındaki kıyılarda balık stoklarının az olması ve açık deniz balıkçılığının yapılamaması nedeniyle bu sektörün milli gelire olan katkısı sınırlı bir ölçüde ve beklenen düzeyin altında olmakta, süratli bir gelişim gösterememektedir.

Ormancılık

Mevcut amenajman planına göre 2.465.552 dönüm olan KKTC toplam arazisinin %19,5'ine tekabül eden 480.740 dönümünün orman arazisi olarak kabul edilmektedir. Ancak yapılan çalışmalarda mevcut orman sahalarının büyük bir kısmının bozuk vasıflı orman niteliğinde olduğu saptanmıştır.

Sanayi

KKTC’nde sanayi işletmeleri, ülkenin ekonomik ve doğal yapısı gereği, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden oluşmaktadır. KKTC sanayi faaliyetleri, çok fazla kuruluş sermayesi gerektirmeyen, daha geniş tüketim payı olan ve ilk yatırımı daha çabuk geri ödeyen hafif sanayi alanlarında yoğunlaşmıştır. Mobilya, PVC, alüminyum ve cam, temizlik ürünleri, plastik, tekstil, metal işleme gibi ürün ve sektörler özellikle turizm sektörüne ve iç tüketime yönelik sektörler olarak gelişme göstermiştir. Bu işletmeler büyük çoğunlukla aile şirketleri halinde faaliyet göstermektedir.

Eylül 2001 itibariyle yürürlüğe giren 47/2000 sayılı Yatırımları Teşvik Yasası ile sektöre sağlanan finansal ve diğer teşviklerin özel sektör yatırımlarında beklenen gelişmeyi özellikle 2004 ve 2007 dönemi rakamlarına yansıdığı görülmektedir. Türkiye - KKTC arasında sürdürülen KKTC'nin kalkınmasına yönelik çabalar çerçevesinde sanayi sektörüne aktarılması öngörülen finansal teşviklerin KKTC Kalkınma Bankası aracılığı ile kullanılması yatırım ikliminin canlı tutulmasında önemli rol oynamakta ve sektör üzerinde olumlu etki yaratmaktadır. Bu çerçevede sektöre aktarılan finansal teşviklerin artırılarak sürdürülmesi önem arz etmektedir.

KKTC’de sanayi sektörü GSYİH’den yaklaşık %9 pay almaktadır.

Madencilik

Taşocakçılığı

Ülkede doğal kaynaklar çok sınırlıdır ve çeşitlilik arz etmemektedir. Taşocakçılığı alt sektöründe sadece iç piyasanın ihtiyacını karşılayabilecek oranda kum-çakıl üretimi yapılmaktadır. KKTC'de kum-çakıl, kireç, taşkırm-eleme, alçı, mozaik taşı, kil ve yapı taşı üretimi ile ilgili olarak 2008 yılında toplam 38 adet tesis bulunduğu ve bu tesislerden 31 adetinin faaliyetlerini fiilen sürdürmekte olduğu belirlenmiştir. Sanayi sektörünün önemli bir alt sektörü olarak değerlendirilen taşocakçılığı sektöründe dere-deniz kumu ve çakılı elde edilen 3 adet tesisten 1’inin, mevcut olan 20 adet kireç, taş kırma, eleme tesislerinin 18’inin, 2 adet alçı tesisinin tamamının, 5 adet mozaik taşı tesisinden 4’ünün ve 8 adet yapıtaşı (sarı veya beyaz taş) tesisinin de 6’sının faal durumda olduğu belirlenmiştir. 2007 yılında faal olan 2 adet kil üretim tesisi 2008 yılında faaliyetlerini durdurmuştur. KKTC'nin kum ve çakıl ihtiyacı 1970’li yıllarda büyük ölçüde Güzelyurt Bölgesindeki sahil şeridinde bulunan kum-çakıl ocakları ile Beşparmaklardaki Güngör-Değirmenlik yöresindeki taşocaklarından karşılanmaktaydı. Daha sonra Güzelyurt şeridindeki ocaklar yeraltı su kaynaklarının tuzlanmasına sebebiyet verdiği için ve deniz kıyısından alınan hammaddenin inşaat sektörünün gerektirdiği fiziksel ve kimyasal özelliklere haiz olmamasından dolayı 1990 yılından itibaren sektörün ihtiyaç duyduğu hammadde tamamen Beşparmak dağlarındaki ocaklardan sağlanmaktadır. Ancak bölgedeki ocak sayısının artması ve ocak işletmeciliğindeki yanlış uygulamalar çevre açısından birçok olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

İnşaat sektöründe özellikle dekorasyon malzemesi olarak alçı ve alçı ürünleri yaygın bir kullanım alanı bulmaktadır. Bu nedenle ülkede bolca bulunan kaliteli alçıtaşına yurt içinden ve özellikle yurt dışından rağbet olmaktadır.

Son yıllarda taşocaklarının kullanılmayan alanlarında ağaçlandırma çalışmaları sürdürülmektedir. Kırma işlemi esnasında çıkan tozun önlenmesi için dünyada en yaygın yöntem olarak kullanılan ve temeli su püskürtmeye dayanan "toz indirgeme sistemi" yöntemi bazı taşocaklarında kullanılmaya başlanmıştır.

2006 yılı sonunda gerçekleştirilen, Kırma Kum Çakıl Ocakları Çalıştayı'nın yayınlanmış sonuç bildirisine göre, kum-çakıl ihracatı yasaklanmış, yeni taş ocağına izni verilmemesi, taşocaklarında maden jeoloji ve jeofizik mühendislerinin çalıştırılması, sıkı denetim yapılması ve kurallara uymayanlara yasal işlem başlatılması taşocakları ve Sivil Toplum Örgütleri arasında işbirliği sağlanması, ilgili birimler arasında koordinasyonun sürekliliği gibi konular öne çıkmıştır.

İnşaat

2001 ekonomik krizinden sonra TC'nin genel ekonomik performansındaki iyileşme, enflasyon ve faizlerin düşmesi ve TL'nin değer kazanması KKTC'ye de olumlu yansımış ve özellikle Annan Planı ile birlikte mülkiyet rejiminde hissedilen olumlu beklentiler nedeniyle inşaat sektöründe olumlu gelişmeler olmuştur.

Son dönemde sıkışıklık yaşayan inşaat sektöründe, değerlendirilmeyen mevcut yapıların ve yapılacak yeni yapıların yatırım aracına dönüştürülmesi ve sektörel canlılık yaratmak için 9/7/2007 tarihinde 63/2007 sayılı Mortgage Yasası (Konut Edindirme Yasası) çıkarılmıştır. Oturmaya elverişli konutu olmayan ve yurtdışından kesin dönüş yapacak KKTC vatandaşlarını konut sahibi yapmak bu yasanın amaçlarından biridir.

KKTC'de tuğla, alçı, kireç, mermer, briket, taş kırma, termosifon, alüminyum anodlama, çelik boru, parke ve ahşap, boya, elektrik kablosu, alüminyum doğrama, inşaat demir işleri (kapı-pencere) gibi inşaat malzemeleri (girdileri) üreten tesisler faaliyet göstermektedir.

İnşaat malzemesi üreten tesislerin kapasite darlığı, kalite kontrol ve standart sorunları ile bazı malzemelerin yurtiçi üretiminin yapılmaması gibi nedenlerle talebin büyük bir kısmı dışalım yolu ile sağlanmaktadır.

KKTC'de inşaat sektörü GSYİH'dan yaklaşık %11-12 pay almaktadır.

Turizm

KKTC'de yatak kapasitesi 2012 yılı sonu itibarıyla 19.867 yatakla en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Konaklama tesislerinin doluluk oranı yıl ortalaması dikkate alındığında %50'lerin altında kalırken,

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

yaz sezonunda %65'ler dolayında gerçekleşmekte, %75'lere nadiren ulaşmaktadır. Yatak kapasitesi 2013 yılı başından itibaren gerilemeye başlamış, yılsonunda %5,5 düşüşle 19.867 yatak olarak gerçekleşmiştir.

KKTC'ye gelen turist sayısı 2012'de 1.088 binden 2013'te %5,9 artışla 1.152 bine ulaşmıştır. 2013'te gelen turistlerin 856 binini T.C. vatandaşları oluşturmuştur. T.C. vatandaşlarının dışında en çok gelenlerden %18'ini İngilizler, %13'ini ise Almanlar oluşturmuştur.

KKTC'de turizm sektörü GSYİH'dan %3-4 civarında bir pay almaktadır.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

KKTC yurtiçi ulaşımının tamamen karayolu taşımacılığına dayanıyor olması, karayolu alt sektörünün ekonomi içindeki önemini ve ekonomiye etkilerini artırmaktadır. KKTC'de toplam karayolu uzunluğunun 1500 km.'si asfalt kaplamalı ve 900 km'si stabilize yol olmak üzere 2400 km'dir. Bir kısım köy yolları stabilize olmakla beraber her köyün şehirler ve kasabalarla bağlantısını sağlayan en az bir asfalt yolu mevcuttur.

Ülkenin dış dünyaya açılan en önemli havalimanı konumunda bulunan Ercan Havaalanı hızla büyüyen havayolu ulaşımına cevap verebilmek ve çağdaş bir görünüm kazanmak için, pisti, apronu, terminal binası ve bekleme salonlarının tadilatı ile ek bina inşaatı Mayıs 2004'te tamamlanarak yeniden hizmete açılmıştır.

Havayolu yük ve yolcu taşımacılığında tarifeli hizmet veren hava yolu şirketleri THY, Atlas Jet, Pegasus ve Onur Air olarak sıralanabilir. Bunun yanında charter sefer yapan havayolu şirketleri de mevcuttur. Ancak, ülkenin tek yerli havayolu şirketi KTHY Temmuz 2010 yılında iflas ederek faaliyetlerine son vermiştir.

Denizyolu ulaştırması hizmet ve ürünlerin üretim merkezlerinden tüketim merkezlerine, limanlararası yapılan taşıma ve dağıtım hizmetlerinin tamamını kapsamaktadır. Bu hizmetler Limancılık, gemi, yük ve yolcu taşımacılığı, tersanecilik, yük ve gemi acenteliği ve brokerliğinden oluşmaktadır. Gazimağusa Liman, Girne Turizm Liman ve Gemikonağı Liman KKTC'deki en önemli limanlardır. Yük taşımacılığında Gazimağusa Limanı, yolcu taşımacılığında da Girne Limanı en önemli limanlardır.

KKTC'deki Telekomünikasyon hizmetlerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi, her yıl yapılan yeni yatırımlar ile devam etmektedir. Bugün KKTC sınırları içerisinde kullanılan Telekomünikasyon sistemleri tamamıyla en son teknoloji ürünü sistemlerdir. Eski analog sistemler sayısal sistemlerle; kablo ve havai hatlar ise fiber optik kablolarla değiştirilmiştir.

GSM mobil telekomünikasyon hizmetleri, Vodafone Mobile Operations Ltd. (KKTC Telsim) ve Kıbrıs Mobile Telekomünikasyon Ltd. (KKTCELL) tarafından verilmektedir.

Zile Ticaret ve Sanayi Odası

KKTC posta hizmetleri düzenli bir şekilde gelişmekte ve çağdaş bir anlayışla sürdürülmektedir. Yurtiçi ve yurtdışı posta gönderilerinin kara, hava ve deniz yolu ile sevki yapılmakta ve gelen postaların dağıtımı süratle gerçekleştirilmektedir. Acele posta servisi başarı ile sürdürülmekte, bu hizmetlere ek olarak, yurtiçi ve TC ile karşılıklı olarak posta havalesi kabul ve ödemesi yapılmaktadır. Bunun yanında uluslararası posta havaleleri tek taraflı olarak TC kanalıyla alınmakta ve alıcıya ödenmektedir. Posta hizmetleri alanında uygulanan etkin görevlerin bir sonucu olarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin uluslararası alanda uygulattığı ambargoya rağmen KKTC posta ile haberleşmesi dünyanın heryeri ile başarılı bir şekilde yapılabilmektedir.

Otomasyon (On-Line) projesi Ekim 2007'de devreye girmiştir. Proje sayesinde, kayıtlı gönderiler barkot sistemi ile kabul edilmekte ve www.postadaresi.com internet adresinden takip edilebilmektedir.

Bayrak Radyo ve Televizyon Kurumu (BRTK) tarafından yürütülmekte olan radyo ve televizyon hizmetlerinin geliştirilmesi çağdaş bir anlayışla sürdürülmektedir. Hızla gelişen teknoloji sayesinde bülten ve bilgi akışı, ülkeler arasında sınırsız bir şekilde oluşmaya başlamıştır.

Kıbrıs Türk Halkının haklı davasını dünyaya duyurmak için 1973 yılında faaliyete geçen Türk Ajansı-Kıbrıs (TAK) bu görevini sürdürmektedir. TAK, günlük iç ve dış haberlerden oluşan "Haber Bülteni", Güney Kıbrıs'ta yayınlanan Rumca ve İngilizce gazetelerden alınan haberlerin tercümelerini içeren "Rum Özetleri Bülteni" ile izlenen olayların fotoğraflarını abonelerine servis etmektedir. TAK, abone olan KKTC basınına, Türkiye basınıının KKTC'deki temsilciliklerine, uluslararası ajanslara (Reuters, AFP, AP, İRNA), devlet ve hükümet ortaklarına hizmet vermektedir. TAK, Anadolu Ajansı ile imzaladığı İşbirliği ve Dayanışma Protokolü ile karşılıklı ücretsiz haber alış verişi yapmaktadır. Protokol uyarınca Anadolu Ajansı ile yakın işbirliği ve dayanışma içinde olan TAK, diğer Türk Cumhuriyetlerindeki ajanslarla da işbirliği imkanları yaratma çabasıındadır.

Enerji

KKTC'de elektrik üretimi, dağıtımını, iletim hatlarının bakımı, onarımı ve geliştirilmesi gibi hizmetler 1975 yılında kurulan Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu (KIBTEK) tarafından gerçekleştirilmektedir.

KKTC'de Elektrik enerjisi üretimi yedi üretim santrali tarafından gerçekleştirilmektedir. Bazı köyler de güneyden beslenmektedir. Toplam kurulu güç 221 MW'tır.

KKTC'deki enerji iletim hatları şebekesinin uzunluğu 317,39 km'dir. Dağıtım şebekesinin uzunluğu ise 11 kV'luk sistem 1.591,7 km ve 240/415 V'luk sistem 2.099,4 km'dir.

Bankacılık

KKTC’de resmi para birimi Türk Lirası’dır (TL). Gerçek ve tüzel kişilerin döviz bulundurması, dövizle tasarruf yapması, döviz bir mübadele aracı olarak kullanması ve ödeme emri ve akitlerindeki rakamları döviz ile ifade etmesi serbesttir.

KKTC’deki resmi işlemlerde esas alınacak kurlar Merkez Bankası’nca günlük olarak belirlenmekte ve Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle ilan edilmektedir. Bankalar, döviz büroları ve Merkez Bankası, kendi işlemleri maksadıyla döviz alış ve satış kurlarını serbestçe belirlemektedir.

KKTC’de gelişmiş bir bankacılık sistemi vardır. Merkez Bankası ve Kalkınma Bankası’na ek olarak 24 tane ticari banka 14 tane de off-shore banka vardır. Bankalar, döviz bulundurmak, ithalat ve ihracat işlemlerinde aracı kurum olarak faaliyet göstermek, döviz mevduatı kabul etmek, döviz alım-satım yapmak, döviz ödemeli bono satışında aracılık yapmak, döviz olarak kredi vermek, para ve döviz piyasalarına aktif olarak katılmak, uluslararası bankacılık kurallarına uygun her türlü işlemi döviz ile yapmakta serbesttirler.